

IAS és biztosítás

Készítette: Gyöngy Judit

IAS és biztosítás

Készítette: Gyöngy Judit

2003. november

TARTALOMJEGYZÉK

IAS ÉS BIZTOSÍTÁS.....	1
ELŐSZÓ.....	4
I. TÖRTÉNELMI VISSZATEKINTÉS.....	5
I. 1. IASC 1973-2001	5
I. 2. Az új szervezet – az IASB – és működési alapelvei.....	7
I. 2. 1. Előszó a Nemzetközi Pénzügyi Beszámolási standardokhoz.....	8
I. 2. 1. 1. Az IASB céljai.....	9
I. 2. 1. 2. A Nemzetközi Pénzügyi Beszámolási Standardok és Értelmezések hatálya	9
I. 2. 1. 3. Az IASB eljárásrendje	11
I. 2. 1. 4. A standardok és értelmezések alkalmazásának időzítése	13
I. 2. 1. 5. Nyelv	13
I. 2. 2. Az IASB jelenleg folyó munkái	14
II. A BIZTOSÍTÁSI SZERZŐDÉSEK STANDARD TERVEZETE	15
II. 1. A biztosítós projekt kezdete és háttere.....	15
II. 2. A biztosítási szerződés fogalma és egyéb kulcskérdések	18
II. 3. Biztosítási szerződések I. fázis.....	22
II. 3. 1. Az I. fázis standard tervezete	23
II. 3. 1. 1. Célok és a standard-tervezet hatálya	24
Észrevételek, válaszok:	24
II. 3. 1. 2. A biztosítási szerződés definíciója	25
Észrevételek, válaszok:	26
II. 3. 1. 3. Hatály alóli kivételek	26
Észrevételek, válaszok:	28
II. 3. 1. 4. Beépített derivatív elemek.....	29
Észrevételek, válaszok:	30
II. 3. 1. 5. A betéti elemek „kicsomagolása” (szétválasztás)	30
Észrevételek, válaszok:	31
II. 3. 1. 6. A számviteli politikában történt változások kezelése	31
Észrevételek, válaszok:	32
II. 3. 1. 7. Viszontbiztosítás számviteli kezelése a direkt biztosítónál	32
Észrevételek, válaszok:	33
II. 3. 1. 8. Biztosítási szerződések megszerzése üzleti kombinációkban és állomány- átruházás révén.....	33
Észrevételek, válaszok:	34
II. 3. 1. 9. Szerződésen alapuló nyereségrészesedéses jellemzők.....	35

IAS és biztosítás

Készítette: Gyöngy Judit

Észrevételek, válaszok:	36
II. 3. 1. 10. Kiegészítő melléletek	36
Észrevételek, válaszok:	38
II. 4. Biztosítási szerződések II. fázis: várható eredmények.....	39
III. Összefoglalás	41
Melléklet: Rövidítések tartalma.....	42

ELŐSZÓ

A globalizáció, a piacok összefonódása, a nagy gazdasági-pénzügyi csoportok létrejötte és uralma már nemcsak elmélet, hanem érzékelhető valóság Magyarországon is. Ezek a folyamatok régóta elindultak és egyre gyorsuló ütemben alakítanak át mindent, ami régen megfelelő volt a „zárt” piacokra, piacgazdaságokra. A változások az elmúlt évtizedben nemzetközi téren elérték a számviteli nyilvántartásokat, pénzügyi kimutatásokat is, mint a gazdasági folyamatokat leíró, bemutató eszközöket. Magyarország nyitott gazdasága, csatlakozása az Európai Unióhoz, pénzügyi piacának fejlődése megköveteli, hogy a nemzetközi folyamatokba minden szinten bekapcsolódjon a szabályozás terén is. A javasolt számviteli változások már nemcsak technikai szintűek, azok alapjaiban fordíthatják fel azt a világot, amelyet mi most magyar biztosítási piacnak nevezünk. Az új standardok váltást jelentenek abban, hogy a biztosítók hogy képeznek értéket, illetve, hogyan kommunikálják azt. Ez szinte minden területen a terméktervezéstől, a kockázatkezelésig alapvető gondolkodásbeli, hozzáállásbeli változásokat eredményezhet. Sikeres bevezetése esetén az átláthatóság és az összehasonlíthatóság lehetősége nő, de ugyanakkor rávilágíthat versenyhátrányt jelentő gyengeségekre és veszteségekre is.

Mint a biztosítási szakma résztvevőinek, a Felügyeletnek és minden piaci szereplőnek is ismerni, tudnia kell a megfogalmazott szabályokat, hogy iránymutatásaival a magyar piac fejlődését segítse és támogassa.

Jelen írásunkban egyrészt röviden ismertetjük a nemzetközi számviteli szabályozás kialakulását, kialakítóinak tevékenységét, másrészt a biztosítási standard tervezet kialakulásának történetét, valamint az IASB anyagai (projekt dokumentumok és standard tervezetek), az elkészült tanulmányok és egyéb információk alapján igyekszünk bemutatni az új biztosítási számviteli rendszerben vázolt tételeket, értékelési, elszámolási, közzétételi szabályokat.

A folyamatok további nyomon követését, a megjelenő standardok ismertetését és az azzal kapcsolatban kialakuló észrevételeinket a továbbiakban ugyanezen formában közzé tesszük.

Az anyagban szereplő rövidítéseket, azok rövid tartalmát egy mellékletben felsoroljuk.

I. TÖRTÉNELMI VISSZATEKINTÉS

I. 1. IASC 1973-2001¹

A piacok összefonódása, a határokon átnyúló tevékenységek jelenlétének, valamint a multinacionális vállalkozások megjelenésének és növekvő tőkeerejének következtében egyre erőteljesebben jelent meg az igény a nemzeti számviteli szabályokat egységesítő, első megjelenésében nemzeti szabályozások felett álló egységes számviteli elszámolásokra és az egységes elvek mentén kialakított beszámolóokra vonatkozóan. Ezt a folyamatot jól szemlélteti a nemzetközi standardalkotás fejlődése is.

Az IASC-t (International Accounting Standards Committee, Nemzetközi Számviteli Standardok Testülete, továbbiakban: IASC) 1973. júniusában alapította meg kilenc ország számviteli hatósága. Az alapítók: Ausztrália, Franciaország, Kanada, Németország, Japán, Mexikó, Hollandia, az Egyesült Királyság és Írország, valamint az Amerikai Egyesült Államok voltak.

Már 1974-ben társult tagként csatlakozott további hat ország (Belgium, India, Izrael, Új Zéland, Pakisztán és Zimbabwe). Ebben az évben fogadták el az első standardot a Számviteli politika közzétételéről².

Az IASC mellett említést kell tenni egy másik párhuzamosan létrejött szervezetről az IFAC-ról (International Federation of Accountants, Számviteli Szakemberek Nemzetközi Föderációja, továbbiakban: IFAC), amely 1977-ben alakult meg.

1981-ben a két szervezet megállapodást kötött, miszerint az IASC teljes körű hatáskört kap arra, hogy a számvitel nemzetközi standardjait (International Accounting Standards, továbbiakban: IAS), az azokhoz kapcsolódó értelmező anyagokkal együtt megalkossa. Ugyanebben az évben kezdte meg a nemzeti szabályozókkal való kapcsolatait kiépíteni az IASC.

A **1980-as évek közepén** egyre felkapottabb téma a globalizáció, a tőkepiacok összefonódása, ezzel párhuzamosan egymást követik a megállapodások az IASC és a többi jelentős nemzeti és nemzetközi szervezet között (pl. US SEC, New York-i tőzsde, IOSCO, OECD stb.).

1987-ben publikálják először egységes szerkezetben a nemzetközi számviteli standardokat.

1990-ben csatlakozik megfigyelőként az Európai Bizottság, majd ezt követően 1991-ben az FASB (Financial Accounting Standards Board, Pénzügyi Számviteli Standardok Testülete, amerikai) is jelzi azon szándékát, hogy hajlandó támogatni a nemzetközi számviteli standardokat

¹ Készült az IASC honlapján található összefoglaló alapján www.iasc.org.uk: About Us/Where we came from/History

² IAS1, Disclosure of Accounting Policies

IAS és biztosítás

Készítette: Gyöngy Judit

Ezekben az években lázas standard-alkotás folyik, ekkor körvonalazódnak és születnek meg olyan standardok, mint a cash-flow kimutatásról, az egy részvényre jutó nyereségről szóló standard, vagy az E48, a pénzügyi instrumentumokról szóló standard-tervezet. Ebben az időszakban az IASC vezetősége már nemcsak nemzeti szabályozó hatóságok képviselőivel, hanem pénzügyi elemzőkkel, holdingtársaságok vezetőivel is kibővült.

1996-ban számos nagy súlyú kijelentés történik, mint pl.

- az EU Bizottsága kijelenti, hogy a nemzetközi számviteli standardok egy-két apróbb kivételtől eltekintve összhangban állnak az EU irányelvekkel,
- az Egyesült Államok Kongresszusa felhívja a figyelmet a magas színvonalú, összefüggő, széles körben elfogadott nemzetközi standardok fontosságára,
- az ausztrál tőzsde támogatja a nemzeti (ausztrál) számviteli szabályok harmonizációját a nemzetközi standardokkal,
- ezzel párhuzamosan a WTO (World Trade Organisation, Kereskedelmi Világszervezet, továbbiakban: WTO) mindenkit bátorít, és támogatását fejezi ki a standardok teljessé tételéhez és sikeres alkalmazásához.

1997 jelentős dátum a történeti áttekintésben, ugyanis ekkor jelenik meg először az azóta is nagy viharokat kavaráó „Fair value accounting”, azaz a „Valós értéken történő” számviteli elszámolások elmélete. Ekkor még csak a pénzügyi eszközökre és kötelezettségekre vonatkozó standard tervezetében látott napvilágot. A bejelentést 45 megbeszélés követte 16 országban. A korábbi évek amerikai és japán pénzügyi problémái világítottak rá arra, hogy a beszerzési áras értékelésnek milyen hátrányai és hiányosságai voltak a bankszektorban. Ez vezetett a „fair value accounting”, a valós értéken történő értékelés szükségességének felismeréséhez.

1998-ban az IASC tagjainak száma meghaladta a 100-at, megtörtént a standardok első hivatalos fordítása (német nyelvre) és megjelentek az első jogszabályok a nemzeti szabályozásokban (Belgium, Franciaország, Németország és Olaszország), amelyek a nagy vállalatok számára lehetővé tették beszámolóik IAS szerinti elkészítését. Ebben az évben fogadják el az IAS39-t is.

1999-ben a Hetek és az IMF az IAS szerinti számvitel elterjedésének támogatására hívta fel tagjait. Még ebben az évben nagy strukturális változások zajlanak, amelynek keretében az eredeti két szervezet az IFAC és az IASC átalakultak. Az IFAC mellett létrejött az IFAD (International Forum on Accountancy Development, Nemzetközi Fórum a Számviteli fejlődésért, továbbiakban: IFAD), amely célul tűzte ki, hogy az IAS-ek a minimális szabályozások, minimum elvárások legyenek világszerte. (Ehhez csatlakozott az Európai Bizottság, amikor az egységes piac megteremtésének egyik elemeként nevesítette az IAS-ek használatát.)

Az IASC átalakulása után IASB (International Accounting Standards Board, Nemzetközi Számviteli Standardok Testülete, továbbiakban: IASB) néven folytatja munkáját.

Az IFAD magában tömöríti a legnevesebb nemzetközi szervezetek – Világbank, IOSCO, Basel Committee, IAIS, IMF, FSF, OECD, IASB, IFAC stb. - számviteli szakembereit és küldetése elkészíteni az összes pénzügyi beszámolót ugyanazon egységes világméretű keretben, közös értékelési elvekkel és összehasonlítható kiegészítő mellékletekkel annak érdekében, hogy a felhasználók a különböző tranzakciók mögötti gazdasági információkat

IAS és biztosítás

Készítette: Gyöngy Judit

áttekinthető módon kapják meg és azok konzisztensen kerüljenek bemutatásra. Ez a szervezet a nemzetközi számviteli standardokat, mint minimum elvárásokat tekinti, amelyektől a nemzeti sajátosságokat figyelembe véve némileg ugyan el lehet térni, *de alapjában véve világszerte összehasonlítható beszámolókat* eredményez az alkalmazásuk. A célok megvalósításában a konkrét területek, amelyeken keresztül tevékenységét az IFAD kifejti a következők: részvétel a nemzetközi számviteli és könyvvizsgálati standardok kialakításában, a pénzügyi szektor (bank, értékpapírpiac és biztosítás) területén elősegíteni a jogszabályalkotást, képzés és oktatás támogatása.

Az IASC is meghirdette még ebben az évben az átalakulását, amelynek célja egy főállású munkatársakból és tanácsadó testületekből álló szervezet létrehozása volt.

2000-ben bejelentik, hogy Sir David Tweedie az új szervezet vezetőségének első elnöke.

2001 az év, amelyben az Európai Bizottság bejelenti, hogy 2005-től a tőzsdén jegyzett társaságoknak IAS, konszolidált szerinti beszámolót kell készíteniük.

Az Európai Bizottság a nemzetközi számviteli standardokat az integrált pénzügyi szolgáltatások piacának kialakításában kulcselemnek tekinti. Az akkori Belső piaci biztos, Frits Bolkestein kifejtette, hogy „a nemzetközi számviteli standardok az átláthatóságnak egy új világát vezetnék be és véget vetnének a mostani bábeli zűrzavarnak, ami a tagországok eltérő számviteli rendszereiből adódik. Ez egyben hozzásegítheti az európai társaságokat, hogy egyenlő feltételekkel versenyezzenek, amikor a tőkepiacokról tőkét kívánnak bevonni működésükbe, illetve lehetővé tenné a befektetőknek és más érdekhordozóknak, hogy a társaságok teljesítményét azonos alapokon ítélhessék meg.”

2001. április elsejétől az új szervezet megkezdi működését.

I. 2. Az új szervezet – az IASB – és működési alapelvei

2001. áprilisában személyi és formai változások zajlottak le az IASC-n belül, megnövekedett szerepére és feladataira tekintettel. Egy újjá alakult szervezet jött létre Nemzetközi Számviteli Standard Testület (International Accounting Standards Board, továbbiakban: IASB) néven, most már 19 főállású taggal (6 az Európai Unióból, 6 az Amerikai Egyesült Államokból és 7 a világ többi részéből). Ezt egy 50 tagú tanácsadó testület -(Standard Advisory Council, Standard Tanácsadó Testülete, továbbiakban SAC) - támogat (a korábbi munkabizottságok, így a biztosítási bizottság tagjai is itt kaptak helyet), véleményező és együttműködési státuszban ehhez kapcsolódnak a nemzeti standard bizottságok.

Sir David Tweedie, az IASB elnöke 2001. novemberében egy előadásában körvonalazta az IASB-ben a közelmúltban lezajlott szervezeti és személyi változásokat, majd a standardok kialakításának folyamatáról adott tájékoztatást. Mr Tweedie előadásában azt is kifejtette, hogy azért van szükség egy ilyen világméretű számviteli rendszerre, hogy a cégek befektetőket szerezhessenek az átláthatóbb tranzakciók által, hogy a tőkeköltséget csökkenthessék, hogy a világméretű befektetéseket ösztönözzék. Az ilyenfajta egységes számviteli rendszer mellett szól az is, hogy míg a piacok koncentráltabbak lettek, az egyes területek számviteli kezelésében nagy különbségek adódnak, attól függően, hogy az adott

tranzakciót milyen társaság bonyolítja le. Hangsúlyozta, hogy a nemzetközi standardok mellett szükség van a nemzeti standardalkotásra is a nemzeti kérdések kezelése, illetve az egyes ügyek kiemelt kezelése miatt (Fejlettségtől függően bizonyos országokban szükség lehet, olyan tranzakciók kezelésére, amelyek máshol nem játszanak szerepet).

2001-ben az IASB átvette elődje (az IASC) standard készítési feladatkörét. Az IASB első feladatának az utoljára 1982-ben módosított Előszó³ aktualizálását tekintette. Ezen dokumentum elkészítése során figyelembe vették az 1982-től lezajlott változásokat, fejlődéseket, beleértve a pénzügyi kimutatások készítését és bemutatását meghatározó Keretelvet⁴, az 1. számú nemzetközi számviteli standardot a pénzügyi kimutatások prezentálásáról⁵ és a 2000 májusi módosított Alapszabályt.

Az IASB szándéka ebben az Előszóban rögzíteni a célokat, az eljárásokat és az standardok készítésének folyamatát, illetve kifejtetni a jövőbeni Nemzetközi pénzügyi beszámolási standardok⁶ hatályát és szerepét.

I. 2. 1. Előszó a Nemzetközi Pénzügyi Beszámolási standardokhoz⁷

Az Előszó rögzíti a célokat, az eljárásokat és a standardok készítésének folyamatát, illetve kifejti a jövőbeni nemzetközi pénzügyi beszámolási standardok hatályát és szerepét. Az Előszó hatályon kívül helyezi az 1975 januárjában megjelent és 1982 novemberében módosított Előszót.

1. Az IASB 2001-ben alakult meg. Az IASB tagjait a Kurátorok⁸ nevezik ki és 12 teljes, valamint 2 fél állást töltenek be. Felelőségük kiterjed a Nemzetközi Pénzügyi Beszámolási Standardok és más kapcsolódó anyagok, úgy mint a Nemzetközi Pénzügyi Beszámolási Standardok Keretelve, az standard tervezetek és más vitaanyagok jóváhagyására.
2. A Nemzetközi pénzügyi beszámolási Értelmező Bizottság (International Financial Reporting Interpretations Committee, továbbiakban: IFRIC) a Kurátorok által kinevezett 12 fős csoport. Az IFRIC szerepe, hogy a nemzetközi pénzügyi beszámolási standardok értelmezéseit jóváhagyásra az IASB-nek benyújtsa.
3. A SAC szintén a Kurátorok által kinevezettek csoportja. Ez a Testület egy hivatalos fórum mindazok számára, lehetnek szervezetek, vagy egyének, akiknek érdekük

³ Angol nevén: Preface

⁴ Angol nevén: Framework

⁵ IAS1 Presentation of Financial Statements

⁶ Angol nevén International Financial Reporting Standards

⁷ Angol nevén: Preface to International Financial Reporting Standards

⁸ Angol nevén: Trustees

fűződik a nemzetközi pénzügyi beszámolókhöz és azzal a céllal lépnek be ebbe a Bizottságba, hogy tanácsaikkal segítsék az IASB-t prioritásai meghatározásában és a fő standard-készítési projekteken.

4. Az IASB az 1973. június 29-én felállított IASC Vezető testületének (Board of the International Accounting Standards Committee) utódja. Az IASC-t az alábbi országok számviteli szakmai szervezetei hozták létre: Ausztrália, Franciaország, Kanada, Németország, Japán, Mexikó, Hollandia, Egyesült Királyság, Írország és az Amerikai Egyesült Államok. A módosított alapszabályt 1982-ben írták alá, amelyet tovább módosítottak 1992 októberében és 2000 májusában. A 2000 májusi alapszabály a Kurátorokat hatalmazta fel arra, hogy az új alapszabályt hatályba helyezték. A Kurátorok 2001. március 1-jével helyezték hatályba az alapszabályt teljeskörűen.

5. Az IASB 2001. áprilisi ülésén a következő határozatot hozta:

„Minden Standard és Értelmezés, amely a korábbi alapszabály hatálya alatt készült el továbbra is hatályosak, addig amíg nem módosítják, vagy hatályon kívül nem helyezik őket. Az IASB módosíthatja és hatályon kívül helyezheti a nemzetközi számviteli standardokat, illetve az értelmezéseket, amelyeket a korábbi alapszabály értelmében az IASC készített és helyezett hatályba, valamint kibocsáthat új standardokat és értelmezéseket is”

Ezáltal, az Előszóban IFRS-ként hivatkozott standardok magukban foglalják a 2001 előtt kiadott standardokat is, amelyeket IAS-nek neveztek.

I. 2. 1. 1. Az IASB céljai

6. Az IASB céljai a következők:

- a. Kialakítani, a köz érdekében, a globális számviteli standardoknak egy magas színvonalú, érthető és érvényesíthető egységes körét⁹, amely megköveteli a átlátható és összehasonlítható információk közlését a pénzügyi kimutatásokban annak érdekében, hogy segítse a világ különböző tőkepiacain résztvevőket és más olyan használókat, akik ezen információk alapján gazdasági döntéseket hoznak meg;
- b. Elősegíteni ezen standardok használatát és szigorú alkalmazását; és
- c. Aktívan együttműködni a nemzeti szabályozókkal annak érdekében, hogy az IAS-ek és az IFRS-ek konvergenciáját magas színvonalú megoldásokkal elősegítse.

I. 2. 1. 2. A Nemzetközi Pénzügyi Beszámolási Standardok és Értelmezések hatálya

⁹ Single set= Cél: legyen egy és mindenki által használható csomag, ne kelljen különböző célokra külön beszámolókat készíteni.

7. Az IASB az IFRS-ek kidolgozásával és fejlesztésével, illetve azok általános pénzügyi beszámolók elkészítésekor való használatának elősegítésével éri el céljait. Az IFRS-ek kialakítása során az IASB együttműködik a nemzeti szabályozókkal, annak érdekében, hogy a nemzeti számviteli szabályok és az IFRS-ek konvergenciáját maximalizálja.
8. Az IFRS-ek elkülönítik a mérleg és eredménykimutatás tételek megjelenítésének¹⁰, az értékelés¹¹, bemutatás¹² és a kiegészítő megjegyzések elkészítésének¹³ követelményeit. Olyan eseményekkel, tranzakciókkal is foglalkoznak, amelyek csak speciális szektorokban fordulnak elő. Az IFRS-ek alapelveit az IASB Keretelve¹⁴ jelenti, amely meghatározza az általános célú pénzügyi beszámolóknak szereplő információk bemutatásának alapelveit. A Keretelv egyben alapot is ad az egyes, esetlegesen a standardokban nem szabályozott, számviteli kérdések eldöntéséhez.
9. Az IFRS-eket eredendően a nyereségérdekelte szervezetek általános célú és más pénzügyi beszámolóira alkalmazhatóan alakították ki. Nyereségérdekelte szervezetek magukban foglalják azokat a szervezeteket, amelyek a kereskedelmi, ipari, pénzügyi és más hasonló tevékenységekkel foglalkoznak, akár jogi személyek, akár nem. Olyan szervezeteket is magukban foglalnak, mint a biztosítóegyesületek és más kölcsönösségi alapon, illetve egyesületi formában működő szervezeteket, amelyek közvetlenül, vagy részlegesen tulajdonosaiknak, tagjaiknak, vagy résztvevőiknek osztalékot, vagy más gazdasági hasznot juttatnak. Bár az IFRS-eket nem úgy alakították ki, hogy a magánszektor, az állami szektor, vagy a kormányzati szféra non-profit tevékenységeket végző szervezetei is alkalmazzák, ők is megfelelőnek találhatják. A Számviteli szakemberek Nemzetközi Szövetségének Állami Szektor Bizottsága (Public Sector Committee of the International Federation of Accountants, PSC) egy útmutatót bocsátott ki, amelyben azt állítja, hogy az IFRS-ek alkalmazhatóak a kormányzati üzleti szervezetekre. A PSC az IFRS-ek alapján számviteli standardokat készít a kormányzati és a költségvetési szervek számára.
10. Az IFRS-ek alkalmazhatók az egyedi és a konszolidált pénzügyi kimutatásokra is. Ezeket a kimutatásokat abba az irányba fejlesztették, hogy kielégítse a felhasználók, úgymint tulajdonosok, hitelezők, munkavállalók és a széles értelemben vett közvélemény információ igényeit. A pénzügyi kimutatások célja, hogy információt nyújtson az adott szervezet pénzügyi helyzetéről, teljesítményéről és pénzáramlásairól, annak érdekében hogy a fent nevezett felhasználók gazdasági döntéseiket meghozhassák.
11. Egy teljes pénzügyi kimutatás mérlegből, eredménykimutatásból, egy a saját tőke minden változását szemléltető kimutatásból, egy cash flow kimutatásból, a számviteli politikából és a Kiegészítő megjegyzésekből¹⁵ áll. A szervezet nyújthat kevesebb

¹⁰ recognition

¹¹ measurement

¹² Presentation=valójában az éves beszámoló készítését jelenti, de a disclosures részben külön foglalkoznak azokkal a témákkal, amelyek bemutatása egy javasolt módon további kiegészítésekre szorul, általában a Kiegészítő melléklet részeként

¹³ Disclosures

¹⁴ Framework

¹⁵ Notes= hivatalos fordításban kiegészítő megjegyzések, a közérthetőség kedvéért a magyar számviteli rendszerben alkalmazott Kiegészítő Mellékleteként alkalmazott.

információt az évközi beszámolóiban, mint az éves pénzügyi beszámolójában (az aktualitás, a költségek és az ismétlődő információk elkerülésének figyelembevételével). Az évközi kimutatások szűkített információ tartalmával kapcsolatos követelményeket az IAS34-es írja elő.

12. Néhány esetben az IASC különböző megoldásokat fogalmazott meg egy azonos tranzakció, vagy gazdasági esemény kezelése tekintetében. A legtöbb esetben az egyik eljárást javasolt eljárásnak¹⁶, és a másikat megengedett alternatív eljárásnak¹⁷ nevezték. Attól függetlenül, hogy egy adott társaság az alap-, vagy az engedélyezett alternatív eljárást alkalmazza, kimutatását nyilváníthatja IFRS-ek szerint megfelelőnek.
13. Az IASB célja az, hogy a hasonló tranzakciókat és eseményeket hasonló módon kezeljék és a különbözőeket, különbözően mindenkor és minden szervezet esetében. Ennek érdekében az IASB áttekinti azokat az eseteket, amelyekben több alternatíva is adott, a választási lehetőségek számának csökkentése érdekében.
14. Az IASC által kibocsátott standardokban a vastag és a normál vastagságú betűvel szedett részei azonos súlyúak és a fontosságúak. Általában a vastagon szedett részek fogalmazzák meg az alapelvet, majd a normál betűkkel írt részek fejtik ki a részletes szabályokat. Az IASB által kibocsátott standardokban ezt a különbségtételt nem alkalmazzák. Az egyes standardokat az Előszó, illetve az adott standardban megfogalmazott Célok¹⁸ figyelembevételével kell alkalmazni.
15. Az IFRS-ekhez fűzött értelmezéseket¹⁹ az IFRIC készíti, úgy hogy hivatalos értelmezési segítséget adjon adott témákban, amelyeket egyébként különbözőképpen és elfogadhatatlan módon kezelnének ilyen irányutató hiányában.
16. Az 1. számú IAS a következő követelményt fogalmazza meg:
„Az a vállalkozás, amelynek beszámolója megfelel a Nemzetközi Számviteli Standardoknak, ezt a tényt beszámolójában rögzíteni köteles. A beszámolót addig nem lehet IAS-ek szerint készítettnek nevezni, amíg nem felel meg az összes alkalmazható standard és Értelmezés minden követelményének.”
Az IASB hasonló eljárásra törekszik.
17. Az adott standard hatályának korlátozásáról az adott standard rendelkezik.
18. Az IFRS-eket nem szükséges alkalmazni az immateriális javakra.

I. 2. 1. 3. Az IASB eljárásrendje

19. Az IFRS-eket egy nemzetközi eljárás keretében alakítják ki, amely tömöríti a számviteli szakembereket, pénzügyi elemzők és a pénzügyi beszámolók egyéb használóit, az üzleti világot, értékpapír tőzsdéket, a szabályozó és jogi hatóságokat, az

¹⁶ benchmark treatment

¹⁷ allowed alternative treatment

¹⁸ Objectives

¹⁹ Interpretations

akadémikusokat és más érdekelt személyeket és szervezeteket az egész világról. Az IASB konzultál a SAC-kel azokról a projektekről, amelyeket fel kellene venni az ütemtervbe és megvitatják a nyilvános megbeszélések technikai részleteit. A normál projektek eljárásrendje a következő (a *-gal jelzett lépések szükségesek az IASB alapszabálya alapján):

- a. A testület az adott témával kapcsolatos kérdéseket azonosítja, átnézi és megfontolja az IASB Keretelveinek alkalmazhatóságát az adott kérdés tekintetében;
 - b. Tanulmányozzák a nemzeti szabályozásokat, a gyakorlatot és véleményt cserélnek a nemzeti szabályozókkal az adott kérdés tekintetében;
 - c. Konzultációkat folytatnak a SAC-kel arról, hogy felvehető-e a Testület ütemtervébe az adott kérdéskör;*
 - d. Létrehoznak egy tanácsadó csoportot, akik tanácsokat adnak a Testületnek a projekttel kapcsolatban;
 - e. Egy vitaanyagot adnak közre véleményezésre;
 - f. Kiadják a Tervezetet, amelyet legalább 8 igen szavazattal a Testület elfogadott, és amely az IASB tagok bármiféle különvéleményét tartalmazhatja;*
 - g. A kapott vélemények feldolgozása;*
 - h. Annak megfontolása, hogy szükséges-e közmeghallgatást, illetve gyakorlati tesztek végrehajtani, majd ha szükségesnek tartják, akkor ezek megtartása; és
 - i. Az IASB legalább 8 tagjának igen szavazatával a Standard elfogadása és minden eltérő vélemény és megállapodás nyilvánosságra hozatala a kiadott Standardban bemutatva azt, hogy az IASB a kapott véleményekre mit válaszolt.*
20. Az Értelmezéseket is, hasonlóan az előbbiekhöz egy nemzetközi eljáráson keresztül alakítják ki, amely tömöríti a számviteli szakembereket, pénzügyi elemzőket és a pénzügyi beszámolók egyéb használóit, az üzleti világot, értékpapír tőzsdéket, a szabályozó és jogi hatóságokat, az akadémikusokat és más érdekelt egyéneket és szervezeteket az egész világról. Az IFRIC technikai ügyeket tárgyal meg nyílt ülésein. A normál projektek eljárásrendje a következő (a *-gal jelzett lépések szükségesek az IASB alapszabálya alapján):
- a. A testület az adott témával kapcsolatos kérdéseket azonosítja és átnézi és megfontolja az IASB Keretelvek alkalmazhatóságát az adott kérdés tekintetében;
 - b. Tanulmányozzák a nemzeti szabályozásokat, gyakorlatot és véleményt cserélnek a nemzeti szabályozókkal az adott kérdés tekintetében;
 - c. Egy vitaanyagot adnak közre véleményezésre abban az esetben, ha már legfeljebb 3 IFRIC tag van a javaslat ellen;*
 - d. Ésszerű időn belül megfontolják az összes kapott véleményt;*

- e. Az Értelmezés elfogadása az IFRIC által, amennyiben legfeljebb 3 IFRIC tag szavazott az Értelmezés ellen a vélemények feldolgozását követően;* és
- f. Az Értelmezés elfogadás az IASB legalább 8 tagjának igen szavazatával.

I. 2. 1. 4. A standardok és értelmezések alkalmazásának időzítése

- 21. Egy Standardot, vagy egy Értelmezést az adott standardban, vagy értelmezésben meghatározott dátumtól kell alkalmazni. Az új és a módosított Standardok kiköthetnek egy átmeneti időszakot, amelyet követően először kell alkalmazni az Standardot vagy az Értelmezést.
- 22. Az IASB nem szándékozik kizárni azokat a tranzakciókat, amelyek a Standardokban meghatározott időpont előtt kezdődtek. Ha például a pénzügyi kimutatás arra hivatott, hogy a szerződéses, illetve megállapodásokon alapuló kötelezettségeket bemutassa, elképzelhető, hogy az új szabályok kihatással vannak ezen kötelezettség megítélésére. Például a banki, vagy kölcsön szerződésekben foglalt kötelezettségek határait szabhatják a kölcsönfelvevő pénzügyi kimutatásának értékelésekor. Az IASB úgy gondolja, hogy a pénzügyi kimutatások készítésének szabályai időről időre változnak és ez a változás köztudott és ismert akkor is, amikor a felek szerződést kötnek. A felektől függ, hogy meghatározzák-e azt, hogy a megállapodás elszigetelt legyen-e a jövőbeni számviteli változásoktól, vagy sem és ha nem, akkor milyen változások esetében kell újra tárgyalni.
- 23. Az Standard Tervezeteket véleményeztetik és a bennük foglalt követelmények módosítás tárgyát képezhetik. Amíg egy Standardot nem véglegzetek minden más Standard, amelyet érintenek a Tervezetben foglalt új követelmények érvényben maradnak.

I. 2. 1. 5. Nyelv

- 24. Az elfogadott nyelve minden vitaanyagának, Standard Tervezetnek, az IASB által elfogadott Standardoknak és Értelmezéseknek az angol. Az IASB elfogadhat más nyelvekre történt fordításokat úgy, hogy azok megfelelő fordítási folyamatokon keresztül mennek keresztül, biztosítva a fordítások szakmai minőségét.

I. 2. 2. Az IASB jelenleg folyó munkái

Az alábbi táblázat tartalmazza az éppen aktuálisan folyó munkák ütemezését:

	2003	2004	
	4. negyedév	1. negyedév	Később
Létező IAS/IFRS-ek fejlesztése	IFRSs		
A 32 és 39 számú standardok módosítása	IFRSs		
<ul style="list-style-type: none"> • Macro hedging–limitált módosítások 		IFRS	
Pénzügyi kockázat és más módosítások a pénzügyi instrumentumokkal kapcsolatos nyilvánosságra hozatali követelményekkel kapcsolatban			EDs
Üzleti kombinációk I. fázis		IFRS	
Részvényalapú kifizetések		IFRS	
Üzleti kombinációk A „Vételi” módszer alkalmazásáról		ED	IFRS
Biztosítási szerződések I. fázis		IFRS	
Biztosítási szerződések II. fázis			ED
Koncepciók – bevétel és kapcsolódó kötelezettségek			ED
Konzolidáció (beleértve a speciális célú vállalkozásokat)			ED
Számviteli standardok a kis és középvállalkozások számára			ED

ED= Exposure Draft

IFRS= International Financial Reporting Standard

II. A BIZTOSÍTÁSI SZERZŐDÉSEK STANDARD TERVEZETE

II. 1. A biztosítós projekt kezdete és háttere

A korábbi IASC Vezetősége 1997-ben kezdett el körvonalazni egy biztosítás számviteli nemzetközi standardot.

A projekt célja az volt, hogy a biztosítók által bemutatott információk a felhasználókat képessé tegyék arra, hogy a különböző országokban működő biztosítók pénzügyi helyzetét és teljesítményét össze tudják hasonlítani a kimutatások alapján. Ezzel együtt a bemutatott információknak összehasonlíthatóknak kell lenniük más, hasonló tevékenységet végző társaságok adataival, amelyek esetleg nem biztosítók.

Külön bizottságot²⁰ hoztak létre és 1999. decemberében publikálták a standard vitaanyagát²¹, amelyben a főbb területeket és az ahhoz javasolt eljárásokat, számviteli szabályokat fogalmazták meg (sok helyen még a Bizottságon belüli versengő álláspontokat is vitára bocsátva). Erre az anyagra 138 észrevétel érkezett – köztük az IAIS Számviteli albizottsága által készített -, amelyeket 2000. szeptemberi és novemberi üléseiken átnéztek és egy jelentést készítettek az IASC vezetőségének egy Elvi tervezet formájában²². (továbbiakban: DSOP²³) 2001. áprilisában, mint azt az I. részben kifejtettük, személyi és formai változások zajlottak le az IASC-n belül, megnövekedett szerepére és feladataira tekintettel.

Biztosítási szempontból értékelve a nemzetközi standard kialakításának működését a következő ábra szemlélteti.

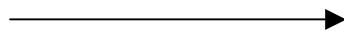
A standard alkotási ábrán található kapcsolatok tartalma:

K= kinevezés

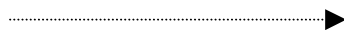
(Az IASC alapítóit képviselő Kurátorok nevezik ki mind az IASB, mind az IFRIC, mind a SAC tagjait)

J= jelentés

(Az IASB részére a szürkített dobozokban lévő szervezeti egységek „bedolgoznak” az IASB „központi egységének”. Ezek a nyilak jelentik a standard alkotás szervezeten belüli folyamatait is.)

T= tanácsadás

²⁰ Insurance Steering Committee

²¹ Issues Paper

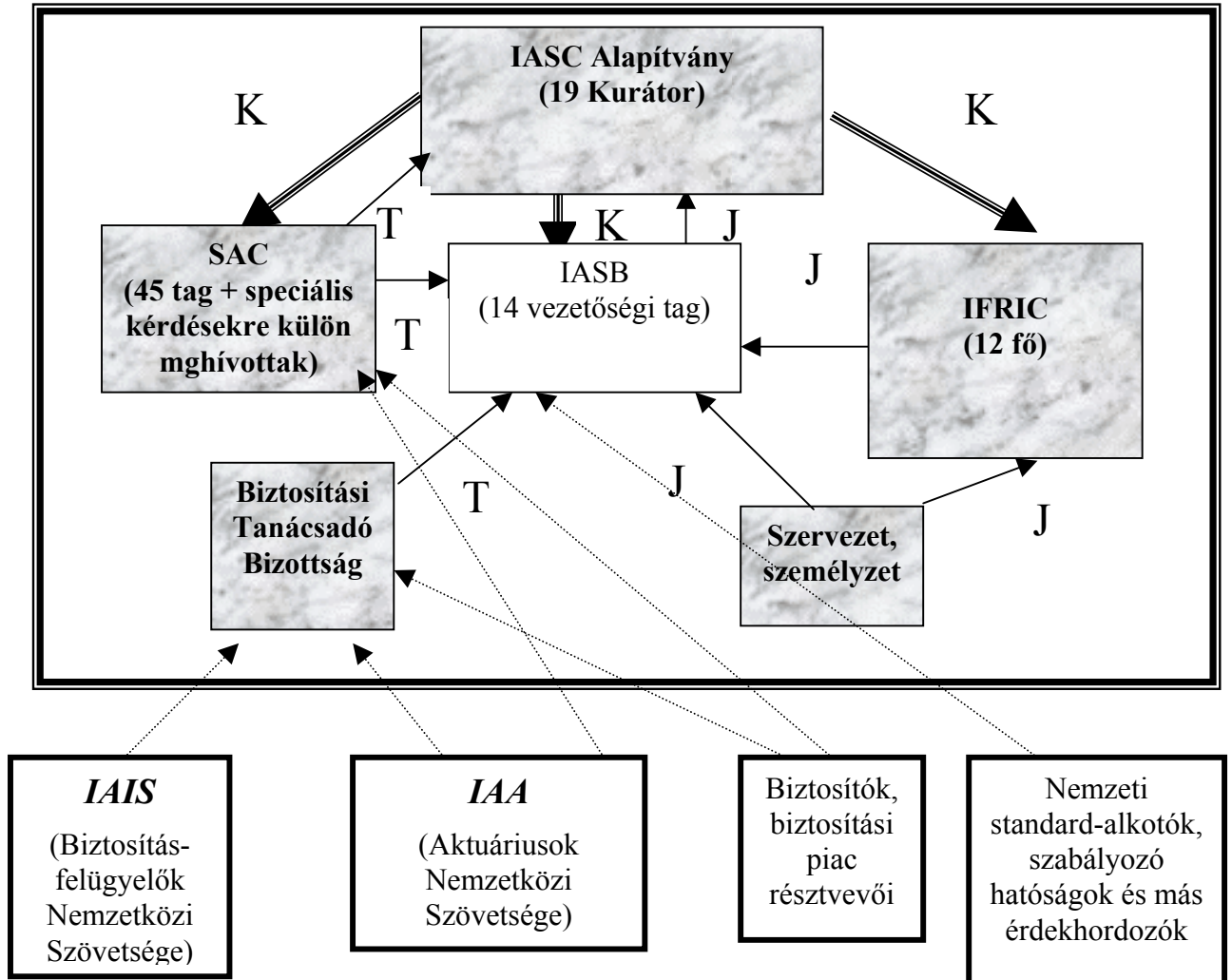
²² Draft Statement of Principles, DSOP

²³ A standardok fejlődési folyamata: Issues Paper, Draft Statement of Principles, Exposure Paper, Standard.

IAS és biztosítás

Készítette: Gyöngy Judit

(Ezek a kapcsolatok jelképezik a véleményezéseket, azaz azon kiemelt szervezeteket, amelyek véleményükkel, észrevételeikkel hozzájárulnak egy szakmailag elfogadható standard születéséhez.)

IAS és biztosítás

Készítette: Gyöngy Judit

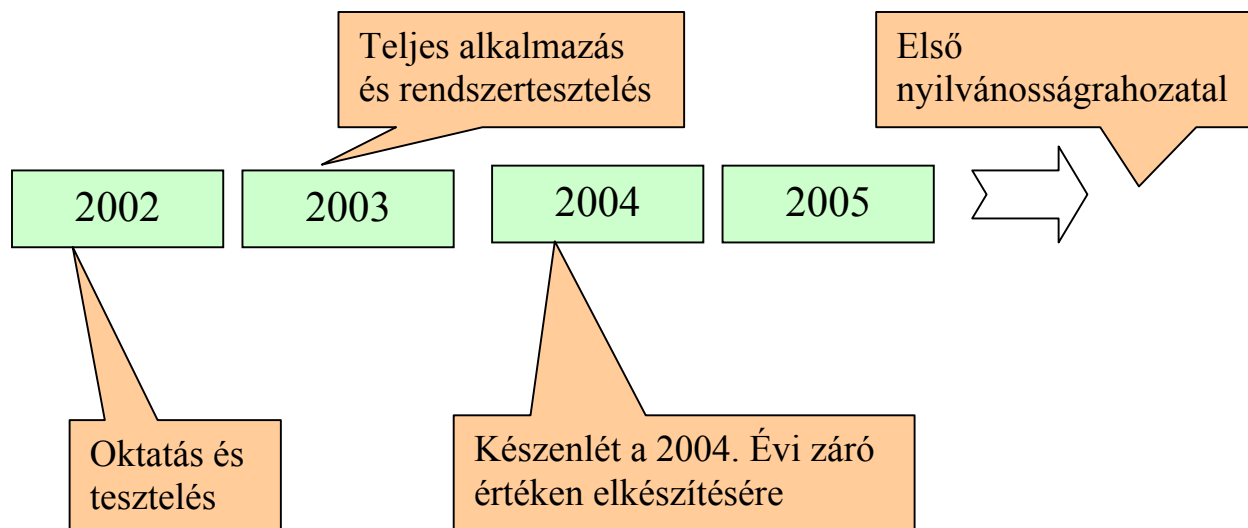
A Biztosítás Számviteli Projekt zavartalan működése érdekében fenntartották az ezzel, a szervezeti átalakítás előtt megalapított és, részleteiben foglalkozó bizottságot, amely 2001. júniusában újra átbeszélte a DSOP tervezetet azzal a céllal, hogy októberre véglegesítik a DSOP-t. A 2001. szeptemberi ülésén az IASB döntött arról, hogy tesztelni kell cégeknél a vázolt modelleket, ugyanakkor a DSOP-tervezettel szakmailag nem foglalkozott.

Ez a 2001. júniusi DSOP-tervezet, mint munkaanyag, nagy vitákat váltott ki, a szakma különböző képviselői között.

Az akkor elérhető fejezetei a biztosítós DSOP-nak még nem voltak teljesek, mert egy-két sokat vitatott és érzékeny téma, mint pl. a kötelezően közzé tért követelmények²⁴ és a nyereségrészesedések²⁵ kezelése sem volt véglegesítve.

A kialakítás alatt lévő rendszer egyik fontos sajátossága a valós értéken történő értékelés mellett, hogy szervezés alapú, azaz a tranzakciót végző intézménytől független az ügyletek számviteli kezelése, csak az ügylet jellege a meghatározó. Ugyanakkor az érintett szektorok (bank, biztosítás) központi, nemzeti hatóságok által felügyelt szektorok, ahol történelmileg az intézményen alapuló szabályozás és felügyelés alakult ki, amelyet a körvonalazott rendszer beláthatatlan módon rúgna fel, megváltoztatva az olyan kulcsfontosságú területek kezelését, mint pl. a tőkeszükséglet, a szavatoló tőke helyzet.

Mint azt korábban jeleztük az EU Bizottsági döntés értelmében a tőzsdén jegyzett társaságoknak 2005-ben IAS szerint kell elkészíteniük konszolidált pénzügyi kimutatásaikat, ehhez a biztosítás számviteli standardnak legkésőbb 2003 közepére el kellett volna készülnie. Az akkori menetrendet szemlélteti az alábbi ábra:

Ulf Linder az Európai Bizottság részéről a Biztosítási tanácsadó bizottság 2002. áprilisi ülésén kifejtette, hogy mielőtt az EU adaptálná a biztosítási szerződésekről szóló standardot mindenképpen megfontolja azt, hogy annak bevezetése megvalósítható-e az európai biztosítók számára a megadott időkeretek között.

²⁴ Disclosures

²⁵ Participating policies

II. 2. A biztosítási szerződés fogalma és egyéb kulcskérdések kezdetben

Az alábbiakban előzetesen összefoglaljuk a kezdetekkor megismert fogalmakat és a főbb kérdésköröket.

A nemzetközi számviteli standardok Keretelvei²⁶ szerint a leendő nemzetközi számviteli standard a biztosítási szerződésekre vonatkozóan a biztosítóknak és a kötvénytulajdonosoknak a biztosítási szerződésekből adódó kötelezettségeit és követeléseit fogja leírni. Ezt teszi függetlenül attól, hogy a társaság, amely ezt a szerződést kötötte, az adott piacon hatályos jogszabályok szerinti mely pénzügyi közvetítői alcsoportba tartozik (nemcsak a biztosítókra vonatkozik, hanem minden olyan szerződésre, amely a definíciókban biztosítási szerződésként leírtaknak megfelel, függetlenül attól, hogy ezt ki kötötte, pl. bank, biztosító, befektetési vállalkozás stb.).

A biztosító társaságok azon eszközei, amelyek közvetlenül nem kapcsolódnak a biztosítási szerződésekhez a többi vonatkozó standard szerint értékelendők és elszámolandók (pl. az IAS39 szerint a pénzügyi eszközöket és kötelezettségeket, az IAS40 szerint az ingatlan befektetéseket). Ennek következménye, hogy az eszközök egy része valós értéken értékelendő, vagy értékelhető.

A szerződésalapú megközelítés miatt az első és legfontosabb eleme az új standardnak a biztosítási szerződés definíciója.

A standard tervezet szerint:

„ biztosítási szerződés egy olyan szerződés, amelyben az egyik fél (a biztosító) jelentős biztosítási kockázatot vállal át a másik féltől (a kötvénytulajdonostól) úgy, hogy ha egy meghatározott bizonytalan jövőbeli esemény hátrányosan érintené a kötvénytulajdonost, vagy más kedvezményezettet - ez a jövőbeli esemény nem lehet egy vagy több kamat, részvényárfolyam, devizaárfolyam, árfolyamindex, vagy hasonló változó változása -, akkor ebben az esetben a kötvénytulajdonost vagy kedvezményezettjét kompenzálja ”.

A definíció magában foglalja a „bizonytalan jövőbeli esemény” kifejezést. A bizonytalanság abból adódik, hogy vajon:

- A szerződésben meghatározott jövőbeli esemény bekövetkezik-e;
- Mikor következik be;
- Mennyit kell a biztosítónak fizetni, ha bekövetkezik.

Ebből következően a biztosítási szerződések egy részét a pénzügyi instrumentumokra leírt szabályok szerint kell nyilvántartásba venni és értékelni (például a megtakarítási jellegű szerződéseket).

A tevékenység helyett a szerződésekre helyezett hangsúly célja elkerülni azokat a szabályozásból fakadó arbitrázs lehetőségeket, amelyek a hasonló tevékenységekre vonatkozó különböző számviteli szabályozásból adódhatnak.

A fentebb megfogalmazott definíció a biztosítási szerződésekre vonatkozóan leszűkíti azon szerződések körét, amelyet ma biztosításként ismerünk el. Megjegyezzük ugyanakkor, hogy az IASB számos alkalommal nyomatékosan kijelentette, hogy a fenti definíciót csak a számviteli szabályokra vonatkozóan alakították ki, s ez nem korlátozza azt, hogy az egyes

²⁶ Framework

IAS és biztosítás

Készítette: Gyöngy Judit

országokban a biztosítási tevékenységet, a biztosítást magát hogyan definiálják a különböző jogszabályokban, illetve mely intézmények végezhetik ezen tevékenységeket, köthetnek ilyen szerződéseket.

A megfogalmazott definíció másik sajátossága, hogy nem tesz különbséget élet- és nem életbiztosítás között, minden biztosítási szerződést egyenrangúan kezel. Ennek egyik lehetséges következménye a nem-életbiztosítási tartalékok diszkontálási kötelezettsége.

Ahogy létezik a biztosítási szerződésnek egy egységes definíciója, úgy kell egységesnek lennie a biztosítási szerződések, illetve az ezekhez kapcsolódó eszközök és kötelezettségek számviteli kezelésének. A standard tervezet szerint ennek a leginkább az „Eszköz-Forrás”²⁷ szemlélet felel meg az eddig használt „Elhatároláson és Összemérésen alapuló”²⁸ szemlélettel szemben.

A javasolt eljárás szerint a biztosítási tevékenységből eredő eszközök és forrásokat előretekintő (prospektív) alapon kell meghatározni, azaz a jövőben várható cash flow-k nettó jelenértékének figyelembevételével úgy, hogy a létező biztosítási szerződéseket vesszük csak figyelembe²⁹ az adott fordulónapon.

A prospektív módszerek közül két alternatívát javasoltak:

- Valós értéken való értékelés³⁰;
- Társaság függő értékelés³¹.

Az előbbi egy piaci tranzakciót feltételez, azaz mennyiért lehetne az adott eszközt (kötelezettséget) értékesíteni normál piaci helyzetben.

Az utóbbi az eszközhöz, illetve a kötelezettséghez azt az értéket rendeli, amennyit az, az azt használnának jelent.

Bármelyik alternatíva „győz is” az elfogadott módszernek tükröznie kell a kockázatot és a bizonytalanságot vagy magukban a pénzáramlásokban, vagy a jelenértékek számításához használt diszkontrátában. A 2001. júniusi DSOP egy sztochasztikus modell felé hajlott a jövőbeni pénzáramlások megbecslésekor. Ebben a modellben az összes (vagy lehetőség szerint minél több) lehetséges kimenetet és azok valószínűségét figyelembe véve próbálta a legjobb becslést előállítani.

A 2001. júniusi DSOP emellett kifejtette, hogy a biztosítási szerződések értékének függetlennek kell lenniük a társaság által végzett befektetési tevékenységtől. Ugyanígy a biztosítástechnikai tartalékok értékében nem játszhat szerepet, hogy a biztosító egyébként milyen pénzügyi instrumentumokkal rendelkezik. Ugyanakkor egyes termékcsoportokra, mint pl. a befektetési egységekhez kötött életbiztosítási, vagy a (törvényi előírások, vagy szerződésben rögzítettek alapján) nyereségrészesedésszerű szerződésekre más szemlélet alkalmazandó.

²⁷Asset and Liability

²⁸Deferral and Matching

²⁹Closed book

³⁰Fair value

³¹Entity specific value

A jövőbeni standard számos változást hozhat a jelenlegi értékelési és beszámolási gyakorlathoz képest, például:

- A jelenértékek változása az eredménykimutatásra is kihat;
- A jövőbeni eredmények jelenértékét bizonyos esetekben már szerződéskötéskor el kell számolni;
- A technikai tartalékok egy részét a tervezet nem tekinti biztosítástechnikai tartaléknak, így azokat nem lehet majd képezni (pl. a meg nem szolgáltat díjak tartaléka, illetve a káringadozási tartalék).

Hogy mi volt a **biztosítók véleménye** a standard akkori állásáról, valamint az abban foglaltakról azt szemlélteti a következő rövid összefoglaló:

2001. novemberében egy konferencián Gerard de La Matiniere, a CEA (Comité Européen des Assurances) Gazdasági és Pénzügyi Bizottságának **elnöke** az európai biztosítók véleményét és hozzáállását összegezte. Előadásában kiemelte a nemzetközi számviteli standardok fontosságát az üzlet globalizációja, a pénzügyi piacok összefonódása, a nemzetközi biztosítói csoportok kialakulása miatt, illetve a megfelelő nemzetközi standard hiánya miatt (a US GAAP amerikai terminológiát tartalmaz, az EU irányelvek viszont túl sok opciót foglalnak magukban és hiányoznak a részletes útmutatások hozzá). A bevezető után a standard tervezetben foglaltakkal kapcsolatban a következő véleményeket fogalmazta meg:

- Elfogadják a biztosítási szerződéseken keresztül történő elszámolást és értékelést, miután nem látják értelmét a nem-biztosítási ügyletek más módon történő kezelésére a különböző intézményeknél;
- Ugyanakkor a biztosítási szerződések definícióját konzisztensebben kell meghatározni, úgy, hogy a biztosítók által, speciális jellemzőkkel bíró megtakarítási termékeket is konzisztens módon kezeljék a különböző szervezeteknél;
- Javasolják az egyedi szerződések helyett, a szerződések portfóliójának kezelését;
- Elfogadják az Eszköz-Forrás szemléletet, amennyiben az megfelel a Keretelvekben foglaltaknak;
- Ugyanakkor az eredmények elszámolásánál ragaszkodnak az elhatárolásokhoz, a biztosítás több időszakot átfedő és kiegyenlítő jellegére való hivatkozással;
- A káringadozási tartalék fenntartásához is ugyanezen okból kifolyólag ragaszkodnak.

A valós értéken való értékeléssel kapcsolatban a következő véleményeket foglalta össze:

- A valós értékelésben rejlő információ fontos a befektetők számára;
- Az eszközök többségének van piaci értéke;
- Ugyanakkor a „biztosítástechnikai tartalékok piacának” hiányában a teljes valós értékelés csak belső modelleken alapulhat, amely nagyfokú szubjektivitást és sok döntési helyzetet hoz magával;
- A valós értékelés valóban hozzájárul az eredmények nagyobb fokú volatilitásához;
- Mindezek fényében a lehető legmélyebb tesztekkel kell elvégezni, modellezve ennek az új rendszernek a működését és eredményét.

Az IASB munkájával kapcsolatban megjegyezte:

- A biztosítási standard tervezetét kiemelten kell kezelni, mert az összefüggés a 39. számú IAS, a 32. számú IAS és a biztosítási standard között olyan szoros, hogy ezek hiányában a

IAS és biztosítás

Készítette: Gyöngy Judit

biztosítótársaságok nem tudják megfelelően elkészíteni IAS beszámolóikat a kitűzött határidőre;

- Az EU bizottsági döntés értelmében a tőzsdén jegyzett társaságoknak 2005-ben IAS szerint kell elkészíteniük konszolidált számviteli beszámolóikat, ehhez a biztosítás számviteli standardnak legkésőbb 2003 közepére el kellene készülnie;
- Üdvözölte az IASB azon döntéseit, miszerint a teljes valós értékelési modell bevezetését elhalasztotta a pénzügyi instrumentumok terén, illetve, hogy helyszíni tesztek szervez a standard tervezet kibocsátását megelőzően.

A szót kapott vezető biztosítócsoportok vezetői megerősítették ezt az összefoglalást.

A főbb problémakörök a 39. számú IAS és a 32. számú IAS standardokkal kapcsolatban a következők voltak:

1. Biztosítási szerződések vs. biztosítók számvitele
2. A biztosítási szerződések szétválasztás nélküli kezelése
3. Pénzügyi garanciák kérdése
4. A biztosítási szerződés definíciójának tartalmaznia kellene a kockázatporlasztást és a biztosítható érdek fogalmait
5. A 39. számú IAS-ben meghatározott 4 eszköz kategória nem minden esetben kielégítő a biztosítók számára
6. Nagy károk tartalékának, valamint a káringadozási tartaléknak a kérdése
7. Az eszköz kategóriák közötti átjárások és azonos eszközök külön kategóriák szerinti kezelésének a feloldása
8. Fedezeti ügyletek és a makro-hedge kezelésének kérdései
9. A realizált és a nem realizált eredmények kimutatása (elkülönítetten vs együtt, eredménykimutatásban vs Kiegészítő mellékletben)
10. A Biztosítástechnikai tartalékok számviteli kezelésének, értékelésének megoldása hiányában féloldalas modell kezelése

Számos egyéb kérdés tisztázatlan volt, amelyek felett nagy nemzetközi szervezetek és a szakma vezető szakemberei vitáztak. A teljesség igénye nélkül a főbb kérdéseket az alábbiakban felsorolom, zárójelben jelzem a kérdéskörök angol elnevezéseit tájékoztatásul:

- Lehet-e egyáltalán csak a szerződéseket definiálni, maguk a biztosítóintézetek nélkül? (contract vs entity)
- Mik a lényegi elemei a biztosítási szerződéseknek? Mik a főbb különbségek a biztosítási szerződések és a pénzügyi instrumentumok között? Mi a biztosítási kockázat? (insurance risk)
- Külön kell-e választani az olyan szerződéseket, amelyek biztosítási és egyéb pénzügyi kockázatot is tartalmaznak? (Unbundling)
- Az elszámolást milyen szemléletben kell kidolgozni? (Asset&Liability vs Deferral and Matching)
- Milyen feltételek mellett kell egy társaságnak biztosítási szerződéshez kapcsolódóan eszközt, illetve forrást nyilvántartásba vennie? (recognition)
- Az Eszköz&Forrás szemléletben melyik értékelési módszert kell alkalmazni? (Fair value vs Entity specific value)
- Az Eszköz&Forrás szemléletben az alkalmazott diszkontrátának kell-e tükröznie a szerződések mögött álló eszközök kockázatát, vagy sem? (Discounting rate)
- A szerződésekből adódó jövőbeni pénzáramlások jelenértékének számításához milyen modellt kell alkalmazni? (Stochastic vs Deterministic)

- Milyen elvi alapokon kell a feltételezéseket meghozni a Társaság specifikus, illetve a Valós értéken alapuló modellben? (Assumptions)
- A jelenértékek számításánál alkalmazott diszkontrátának kell-e tükröznie a társaság saját hitelkockázatát? (Own credit risk)
- Az Eszköz&Forrás szemléletben hogyan nézne ki az eredménykimutatás? (Volatility& presentation)
- Milyen mértékű és milyen tartalmú kiegészítő mellékleteket kell készíteni az összehasonlíthatóság és áttekinthetőség érdekében? (Disclosures)

II. 3. Biztosítási szerződések I. fázis

2002. májusában az IASB tudomásul vette, hogy az eredetileg eltervezett (a korábbi ábrán leegyszerűsítve bemutatott) menetrend nehezen valósítható meg, emiatt kétfázisos megoldásra tettek javaslatot. Ahhoz, hogy a biztosítási szerződésekről szóló standardot hatályba tudják léptetni az első fázisban a következő feladatokat kell megoldani:

- Beszámoló és kiegészítő melléklet tartalma, beleértve annak a megfontolását, hogy a biztosítók hogyan prezentálják az értékelés során alkalmazott feltételezéseket. Erről rendelkezik az 1. számú IAS „Presentation of Financial Statements” továbbfejlesztett standard-tervezete.
- A 39. számú IAS alkalmazása azokban az esetekben, amikor a szerződések egy köre nem biztosítási szerződésként definiált az új rendszerben
- Azon gyakorlat megszüntetése, amely a Keretelvekkel összeegyeztethetetlen, mint pl. a katasztrófa kockázatok tartaléka, vagy a káringadozási tartalék (ezek a Keretelvekben meghatározott kötelezettség fogalmát nem elégítik ki)

Ha ezek a főbb kérdések megoldódnak, akkor valósítható meg a második fázis, amelynek keretében a biztosítási szerződések standardját, valamint a többi nemzetközi számviteli standardot kell a biztosítási szerződések elszámolásánál, értékelésénél alkalmazni.

Az I. fázisról kiadott standard-tervezet összefoglalását adjuk meg a következő részben.

II. 3. 1. Az I. fázis standard tervezete

A 2003. július 31-én nyilvánosságra hozott standard tervezetről általánosságban elmondható, hogy a 2003. márciusában, valamint júniusában kiadott projektdokumentumok ismeretében sok újdonságot nem hozott.

Az IASB célja az volt, hogy ezzel a közbenső lépéssel segítse azokat a biztosítókat, amelyek már 2005-ben az IAS/IFRS-k szerint szeretnék, vagy kötelesek beszámolójukat elkészíteni. Ebben a standard tervezetben csak a biztosítási szerződésekből eredő számviteli elszámolási, értékelési szabályokat adják meg, nem foglalkoznak más, pl. a befektetések elszámolási, értékelési szabályaival.

A szakmai körök leginkább érdeklő kérdések továbbra is eldöntetlenek maradtak, valamint a problémáknak ítélt megoldások esetében számottevő előrelépés egy elfogadhatóbb szabály irányába nem történt meg.

Az I. fázis standard tervezete a következő témákkal foglalkozik:

- A biztosítási szerződés definíciója
- Hatály alóli kivételek
- Időszakos hatály alóli kivétel már hatályos standardok alól annak érdekében, hogy a biztosítók az I. fázis alatt is folytathassák eddigi számviteli gyakorlatukat
- Néhány módosítás (továbbfejlesztés) hatályban lévő standardokon
- A 39. számú IAS standard bizonyos elemeinek alkalmazása a biztosítók által kibocsátott biztosítási és befektetési szerződésekre vonatkozóan
- Beszámolók és kimutatások

Az I. fázisban nem foglalkoznak a biztosítottak oldalával, az ő elszámolásaikkal, kivéve a viszontbiztosítási szerződések esetében a direkt biztosítónál keletkező számviteli követelményeket.

A magyar biztosítási szakma számára nyitott kérdéseket, valamint részletes észrevételeinket, az egyes témakörök részletes kifejtését követően a különböző nemzetközi fórumok felé is adott válaszainkban foglaltuk össze, követve a standard tervezet paragrafusainak, pontjainak sorrendjét, s a lábjegyzetben az angol kifejezéseket is feltüntetve.

II. 3. 1. 1. Célok és a standard-tervezet hatálya

A leendő standard hatálya a tervezet szerint a kibocsátótól függetlenül minden biztosítási (és viszontbiztosítási) szerződésre kiterjed, kivéve a kötvénytulajdonosok esetében a biztosítási szerződéseik számviteli kezelését. Nem szabályozza a biztosítási szerződés kibocsátójának egyéb eszközeit és kötelezettségeit, különösen nem vonatkozik a biztosítási tartalékok fedezetét képező eszközökre (ezekre a többi standardot kell alkalmazni, pl. IAS39, IAS40) és a biztosító szerződést kibocsátó vállalkozás pénzügyi instrumentumaira.

Az IASB kijelentette, hogy a biztosítók számára nem nyit új eszközkategóriát és a meglévőkre vonatkozó szabályokat sem hajlandó úgy lazítani, hogy a tartalékok fedezetét képező eszközökre vonatkozóan az eszközök és a kötelezettségek között konzisztenciát teremtsen. Az IASB nem szándékozik a biztosítókat kivonni a jelenleg hatályos IFRS-k alól, kivéve, ahol explicit kivételt képeznek. Már 2002. novemberében döntés született arról, hogy nem lesz 5. eszköz kategória külön a biztosítók részére (a tartalékok fedezetét képező eszközökre vonatkozóan), s nem lesz kivétel az IAS39 hatálya alól. Ugyanakkor a 2003. márciusi kerek-asztal megbeszéléseken elhangzott, hogy anomáliákhoz vezethet, ha az eszközöket (különösképpen a fix kamatozású eszközöket) más alapokon veszik számításba, mint a kötelezettségeket. Ennek ellenére a standard tervezet továbbra is tükrözve az IASB álláspontját nem ad engedményt a tartalékok fedezetét képező eszközök esetében az IAS39-ben megfogalmazott szabályok alól.

Észrevételek, válaszok:

Önmagában az alapkoncepcióval, miszerint az azonos gazdasági eseményeket azonos módon kezeljük számvitelileg, egyetértünk. Egyetértünk azzal is, hogy a standard csak a biztosítási szerződésekre terjedjen ki és a biztosító egyéb pénzügyi eszközeire, kötelezettségeire, illetve egyéb ügyleteire a többi releváns standard előírásait kelljen alkalmazni. Ugyanakkor egyetértünk mind az EFRAG képviselőivel, mind más szakértőkkel, akik már megfogalmazták, hogy a biztosítási szerződések esetében szoros kapcsolat áll fenn a kötelezettségek és az azok mögé fedettként beállított eszközök között. Ezt a kapcsolatot egyrészt maguk a szerződések is rögzítik (garantált hozamok, többlethozam visszaadások formájában), másrészt adott országokban, így Magyarországon is törvény írja elő ezen eszközökön elért hozam egy részének biztosítottaknak való visszajuttatását. Mivel a 32 és 39. standardok esetében nehézkes ezt a specifikumot kezelni, így vagy a biztosítási szerződésekről szóló standard, vagy egy új, ezeket a speciális eszközöket lefedő standard keretein belül kellene szabályozni. Véleményünk szerint ezen eszközök kezelése beleférne a standard hatálya alá, mivel e speciális kezelést igénylő eszközök csak a biztosítási szerződésekkel kapcsolatban keletkeznek.

II. 3. 1. 2. A biztosítási szerződés definíciója

A standard tervezet a biztosítási szerződést a következőképpen definiálja:

*„a biztosítási szerződés egy olyan szerződés, amelyben az egyik fél (a biztosító) átvállal egy jelentős **biztosítási kockázatot** a másik féltől (a kötvénytulajdonostól) úgy, hogyha egy meghatározott bizonytalan jövőbeli esemény (a **biztosítási esemény**) hátrányosan érintené a kötvénytulajdonost, vagy más kedvezményezettet, akkor ebben az esetben a kötvénytulajdonost vagy kedvezményezettjét kompenzálja”.*³²

A standard tervezet alapján minden szerződésre ugyanazokat az elszámolási, értékelési eljárásokat kell majd alkalmazni, függetlenül a vállalt kockázat természetétől (pl. ugyanaz a rendszer lesz az élet és a nem életbiztosítási ágra, a rövid, illetve a hosszú lejáratú szerződésekre, direkt vagy viszontbiztosításra).

A standard tervezet és mellékletei részletesen foglalkoznak a biztosítási szerződés definíciójában meghatározott elemekkel. Az egyes ügyletek, szerződések besorolásához további segítséget adnak azok a példák, amelyeket az Alkalmazási segédlet tartalmaz.

Nehézséget okozhat ugyanakkor, hogy egyes jellemzők alkalmazása nem egészen egyértelmű, vagy később kiderülhet, hogy kivitelezhetetlen. Ilyen különösen a jelentőség meghatározása, amely magában foglalja azt, hogy akkor jelentős egy biztosítási kockázat a biztosító számára, ha a biztosítási esemény valószínűsíthetően jelentős negatív hatást gyakorolhat a szerződésből eredő pénzáramlások nettó jelenértékére (a viszontbiztosítás figyelembevétele nélkül, ugyanis a viszontbiztosítási elszámolásokat külön kell figyelembe venni). A szerződésenkénti elszámolások és értékelések vélhetően előre nem látható mértékű változtatást követelnek majd a biztosítók nyilvántartási, informatikai rendszereire vonatkozóan.

Megjegyezzük még, hogy a mellékletekben szereplő útmutatások szerint a tiszta elérési biztosítások nem számítanak biztosítási szerződésnek, míg az élethossziglani járadékok igen. Ez a kérdés többször megvitatásra került a különböző szakmai fórumokon, így valószínűsíthető, hogy az IASB ezen szerződések esetében változtatást fog végrehajtani az Alkalmazási segédleten.

Végül hozzátesszük még, hogy az IASB döntött arról is, hogy ezt a fogalmat kell majd alkalmazni:

- minden IFRS szövegében,
- minden helyen, ahol a hatály alóli kivételeknél a „biztosító intézeteket” említik, le kell cserélni „biztosítási szerződésekre” (pl. IAS18, IAS32, IAS37, IAS38 és IAS39),
- valamint az IAS32 és IAS39 standardokból törölni kell azt a hatály alóli kivételt, ami időjárási derivatívákra³³ vonatkozik, mivel ezek a biztosítási szerződésekről szóló standard hatálya alá tartoznak a jövőben.

³² Megjegyezzük a standard tervezet melléklete (Implementation Guidance) további iránymutatásokat is ad!

³³ weather derivatives

Észrevételek, válaszok:

A biztosítási szerződés definíciója a standard tervezet B. mellékletében leírtakkal együtt alkalmazhatónak tűnik a magyar biztosítási piacon is. Ugyanakkor az alábbi pontokon pontosításra szorul, véleményünk szerint a vázolt definíció:

- 1) A biztosítási kockázat jelentős mértékének meghatározása: A standard tervezet a biztosító oldaláról közelíti meg ezt a kérdést, miszerint a szerződés várható nettó pénzáramlását kell figyelembe vennie a biztosítónak akkor, amikor megállapítja, hogy a bevállalt biztosítási kockázat jelentős-e. Akkor is így kell eljárnia, ha egyébként a biztosítási szerződések portfólióján belül az adott kockázatot porlasztja, s ezáltal a számára számszerűsíthető kockázat nem jelentős. A szerződésenkénti számítások elvégzésének költség és időigényét javasoljuk figyelembe venni.
A megkérdezett biztosítóink szerint az általuk átvállalt biztosítási kockázatok mind elérik a jelentős mértéket.
- 2) Nem értünk egyet az Implementation Guidance 1.4. pontjában hozott példával, miszerint az elérési biztosítás nem biztosítási szerződés. A standard tervezet B mellékletének B11., valamint B17. d) pontja ezzel ellentmondásban is áll, ahol azon ragadja meg az élethossziglani járadékok biztosítási kockázatát, hogy a bizonytalan esemény, amely kiváltja a biztosító kötelezettségét, az a biztosított esetleges túlélése (ha a túlélési kockázat biztosítási kockázat, akkor az elérési biztosításnál miért nem az?).
- 3) Hiányoljuk a definícióból (vagy a standard tervezetből) a biztosítási kockázat időbeli porlasztásának megfogalmazását (bár a BC60. pontja foglalkozik ezzel). Az éppen érvényben lévő szerződések közötti kockázat porlasztás elve több helyen fellelhető (pl. B22 utolsó mondata, B24 utolsó mondata), de az időbeli porlasztás nem. Ez a kérdés a káringadozási és a nagy kár tartalékok esetében különösen fontos, mint ahogy az a BC mellékletben is kifejtésre kerül.

II. 3. 1. 3. Hatály alóli kivételek

Az I. fázis célja, hogy a projekt néhány komponensét hatályba helyezze 2005-ig, anélkül, hogy a teljes projektet elhalasztanák 2007-ig. Az IASB nem akart olyan változásokat hatályba helyezni, amelyeket esetleg a II. fázis során vissza kellene vonnia, így nem akart speciális elszámolási és értékelési követelményeket sem meghatározni az I. fázis során a biztosítási szerződések legtöbb aspektusára.

Az IAS8 (Számviteli politika, változások a számviteli becslésekben és hibák) 5. és 6. paragrafusa meghatározza azokat a kritériumokat, amelyeket egy vállalkozásnak követnie kell egy adott kérdésben alkalmazandó számviteli politikája kialakítása során, ha az adott kérdést egyetlen hatályos IFRS sem kezeli. Ugyanakkor a 2007. január 1-je előtt kezdődő számviteli évekre vonatkozóan a biztosítási szerződésekről szóló standard tervezet kiveszi ezen pontok hatálya alól a biztosítókat, a biztosítási és viszontbiztosítási szerződésekre vonatkozó számviteli politikájuk esetében.

Természetesen az összes többi eszköz és kötelezettség esetében alkalmazni kell ezen kritériumokat.

IAS és biztosítás

Készítette: Gyöngy Judit

A fenti kivétel, az IASB szándéka szerint, csak időszakosan és egy rövid időszakra áll fent. Az IASB ezzel is megerősítette, hogy a II. fázist a tervek szerint be akarja fejezni.

A fenti mentesítés ellenére a tervezet szerint:

- a) a nagy károk tartalékát, valamint a káringadozási tartalékot, amelyek jövőbeni biztosítási szerződések alapján valószínűsíthető jövőbeni károkra vonatkoznak, meg kell szüntetni, viszont
- b) meg kell követelni a biztosítótól, hogy elvégezzen a veszteség-észlelési tesztet³⁴ akkor, ha a jelenleg hatályos számviteli politikája nem követeli meg egy megfelelő veszteség-észlelési teszt végrehajtását. A veszteség-észlelési teszt megfelelő, ha megköveteli, hogy a biztosító azonnal elszámolja a hiány teljes összegét, amennyiben annak technikai tartalékainak könyv szerinti értéke (csökkentve az elhatárolt szerzési költségekkel és immateriális javakkal) nem elégséges a becsült jövőbeni pénzáramlások ismeretében. Amennyiben a biztosító jelenleg hatályos számviteli politikája nem követeli meg a megfelelő veszteség-észlelési teszt elvégzését, a biztosító a technikai tartalékának könyv szerinti értékét úgy növeli meg (vagy csökkenti a kapcsolódó elhatárolt szerzési költségek és immateriális javak értékét), hogy a Tartalékokról, feltételes kötelezettségekről és feltételes eszközökről szóló IAS37 standardban megkövetelt értékelési szabályokat tükrözze.
- c) megkövetelni a biztosítótól, hogy addig mutassa ki mérlegében technikai tartalékait, ameddig azok nem válnak szükségtelemmé, azaz a kötelezettség, amelyet a szerződésben meghatároztak, nem válik lerendezetté (teljesítetté), megszüntetetté (megszakítottá), vagy lejárttá, és technikai tartalékait bruttó módon mutassa be (azaz úgy, hogy a kapcsolódó viszontbiztosítói eszközökkel ne nettósítsák).

A tervezet szerint nagy károk tartaléka, valamint káringadozási tartalék azért nem képezhető, mert azok nem meglévő szerződések alapján keletkező kötelezettségeket testesítenek meg, így nem teljesítik a Keretelvekben meghatározott kötelezettség definíciót.

A leendő biztosítási szerződésekről szóló standard hatálya alól ugyanakkor ki kell majd venni azon szerződéseket, amelyeket már más standardokban kezelnek, akkor is, ha azok egyébként a biztosítási szerződés definíciója alapján ide tartoznának. Különösen:

- Termékgaranciák, jótállások, amelyeket közvetlenül a gyártó, vagy a kereskedő állít ki (IAS18 és IAS37);
- Munkáltatói eszközök és kötelezettségek a munkavállalói juttatási programokból eredően³⁵ (IAS19 és IAS26);
- Független beszámításokból³⁶ eredő követelések vagy kötelezettségek, amelyek üzleti kombinációkból³⁷ származnak (IAS22, valamint az üzleti kombinációkról szóló standard tervezet);
- Azok a szerződéses követelések és kötelezettségek, amelyek egy nem pénzügyi instrumentum feltételes jövőbeni használatától, vagy annak használati jogából adódnak (pl. licenc díjak egy része, földjáradékok, függő lízing díjak), ugyanúgy, mint a lízingbevevő maradványértékre vonatkozó garanciája, amely a pénzügyi lízingszerződésbe építettek be (IAS17, IAS18, IAS38)

³⁴ Loss recognition test

³⁵ employee benefit plans

³⁶ contingent consideration

³⁷ business combination

Sokáig nyitott kérdés volt, hogy a pénzügyi garanciákra (beleértve a hitelbiztosításokat is) vonatkozóan legyen-e kivétel a hatály alól. Erre vonatkozóan egy olyan pont született, miszerint a pénzügyi garanciák azok, amelyeket egy szervezet bocsát ki vagy fogad el, amikor pénzügyi, vagy nem pénzügyi eszközöket, vagy kötelezettségeket helyez át egy másik félnek, függetlenül attól, hogy ezt pénzügyi garanciának, hitelleveleknek, vagy biztosítási szerződésnek nevezik (lásd. IAS39) és ezek a jelenlegi tervezet szerint a biztosítási szerződésekről szóló standard hatálya alá tartoznak majd.

Észrevételek, válaszok:

A javasolt mentesítést elfogadhatónak és indokoltnak is tartjuk az átmeneti időszakra vonatkozóan.

A nagy károk tartalékára és a káringadozási tartalékra vonatkozó feltétellel kapcsolatosan fenntartásaink vannak, legalábbis az I. fázis során. Ezen tartalékoknak, különösen a nagy károk tartalékának bizonyos ágazatokban és bizonyos országokban indokolható léte alapjuk van. Mint ahogy azt korábbiakban is kiemeltük a biztosítók nemcsak az egyedi szerződéseiket biztosítják, hanem biztosítási tevékenységet fejtenek ki, amellyel a kockázatokat időben is porlasztják. A tőkekövetelmények megállapításánál ez egyik oldalról figyelembe vételre kerül, de a prudenciális szabályozásban e tartalékoknak is kiemelt szerepük van. Adott valószínűséggel bekövetkező nagy károk esetében (pl. aszálykár, árvíz, földrengés) nemzetgazdasági érdek is ezen kockázatok magánpiaci megoldása.

Megfontolva a BC mellékletben kiadott indokokat a nagy károk tartalékára, valamint a káringadozási tartalékra vonatkozóan megjegyezzük azt, hogy amennyiben e tartalékok szerepét szavatoló tőke (kockázat alapú tőke-számítási) szabályokkal kell kiváltani, figyelembe véve még az adójogi vonzatokat is szerencsés lenne a vázolt megoldás elhalasztása a II. fázisra. A prudenciális és az adózási szabályok átalakítása időigényes, másrészt a már piacon működő cégek és az új belépők esetében alkalmazható szabályok eltérőek lennének (az újak eleve nem képezhetnek ilyen tartalékokat, a régiek számviteli politikájukat nem változtathatják meg). Figyelembe veendő még az is, hogy e tartalékok fedezetére is érvényesek a tartalékfedezeti befektetési szabályok, amelyek (jelenleg) a szavatoló tőke mögöttes eszközeire, így a saját tőkére sem állnak fenn. Ez még egy eleme a változtatandó körnek.

A veszteség-észlelési tesztre vonatkozó előírások meglétét a magyar szabályozásban vizsgálva arra jutottunk, hogy elvek szintjén megfogalmazásra kerül az, amit a standard tervezet előír. Ugyanakkor explicite megfogalmazva csak a függő károk tartaléka esetében került be a szabályozásba a mérleg fordulónaponkénti értékelés. Kérdéses az, hogy ez a helyzet miként ítéltetik meg az IASB által, azaz elfogadható gyakorlat-e, vagy át kell térni a 37. standard szerinti számításokra.

A standard tervezet szerint „minden mérlegkészítéskor a biztosítási szerződésekhez kapcsolódó jövőbeni pénzáramlások legfrissebb becslése³⁸ alapján kell ezt a tesztet elvégezni”. A szabályban a „legfrissebb” kitélt pontosítandónak tartjuk, vajon jelentheti-e ez azt, hogy azon szerződések esetében, ahol lényeges változás a korábban alkalmazott feltételezésekben nem történt, ott nem kell a tesztet elvégezni?

³⁸ current estimate

II. 3. 1. 4. Beépített derivatív elemek³⁹

Az IAS39 megköveteli a vállalkozástól, hogy bizonyos beépített derivatív elemeket válasszon le az eredeti szerződésről és azokat valós értéken, az eredménnyel szemben elszámolva értékelje. Ezt kell alkalmazni a biztosítási szerződésekbe beépített derivatív elemek esetében is, hacsak ezek nem:

- a) teljesítik a biztosítási szerződés definícióját, vagy
- b) egy olyan visszavásárlási opció, amely a biztosítási szerződés fix áron (illetve egy kamattal növelt fix áron) való visszavásárlására ad jogot.

Ezeket leszámítva a biztosítónak le kell választania és valós értéken értékelnie:

- a) a put opciót és a készpénz visszavásárlási opciót, amelyet egy biztosítási szerződésbe építenek be és ahol a visszavásárlási érték egy részvény, vagy árupiaci árhoz, indexhez kapcsoltn változik nem kapcsolódik szorosan az alap szerződéshez; valamint
- b) egy olyan visszavásárlási opció, amely egy olyan pénzügyi instrumentum, amely nem biztosítási szerződés, visszavásárlására ad jogot.

A fenti kitétel kizárja pl. a garantált élethossziglani járadékra szóló opciókat, valamint a garantált minimum halál eseti szolgáltatásra vonatkozó opciókat a valós értékelés hatálya alól (azaz nem kell őket leválasztva valós értéken értékelni).

Az előző pontban megnevezett derivatív elemekre vonatkozóan a standard-tervezet új kiegészítő mellékleti adatközlést ír elő (ezen beépített derivatív elemekből eredő jelentős kamat és piaci kockázat bemutatása).

Az IAS39 megköveteli a vállalkozástól, hogy a szerződésben lévő beépített derivatív elemet leválassza, és ha az alábbi három feltétel teljesül, akkor valós értéken értékelje:

- a) a beépített derivatív elem gazdasági jellemzői és kockázatai nem kötődnek szorosan⁴⁰ az eredeti szerződés gazdasági jellemzőihez és kockázataihoz
- b) egy különálló instrumentum a beépített derivatív elem jellemzőivel kielégítené a derivatíva definícióját; és
- c) a hibrid (kombinált) instrumentumot nem valós értéken értékelik úgy, hogy a valós érték változásai eredményhatást jelentsenek

Ugyanakkor a standard tervezet szerint egy biztosítónak nem kell leválasztania a beépített derivatívát és valós értéken értékelnie, ha a beépített derivatíva önmagában kielégíti a biztosítási szerződés definícióját, vagy egy olyan visszavásárlási opció, amely a biztosítási szerződés fix áron (illetve egy kamattal növelt fix áron) való visszavásárlására ad jogot..

Két példa ilyen derivatívára:

- a) garantált járadékos opció (járadékos biztosításnál a garantált minimum járadék)

³⁹ Embedded derivatives

⁴⁰ are not closely related

- b) garantált haláleseti juttatások (azon pótlólagos haláleseti juttatások, amelyek az életbiztosítási szerződés felhalmozott befektetéseit kiegészítik a szerződésben meghatározott minimumra).

Ezeket a derivatívákat nem kell leválasztani, és valós értéken értékelni, noha jelentős kamat és piaci kockázatot hordoznak.

Az IASB szerint a fenti derivatívák esetében kiemelten fontos a mellékletek szerepe, amelyek bemutatják a kockázati kitétséget ezekhez kapcsolódóan., főleg amiatt, hogy az I. fázis nem követeli meg ezek valós értékelését.

Észrevételek, válaszok:

Elfogadhatónak tartjuk a standard tervezetben megfogalmazott szabályokat.

II. 3. 1. 5. A betéti elemek „kicsomagolása” (szétválasztás)⁴¹

A standard tervezet szerint a biztosítónak a betéti „elemeket” le kell választania biztosítási szerződéseiről és azokat külön elszámolni. Ez egyben azt is jelentené, pl. hogy a biztosító díjbevételeiből kikerülnek ezek a részek, így különösen a befektetési egységekhez kötött életbiztosítások, valamint a hagyományos megtakarítási termékek esetében díjbevételeit csak a kockázati részre lehet kimutatni!

Néhány biztosítási szerződés tartalmaz biztosítási és betéti komponenst is. A standard tervezet szerint:

- a) a biztosítónak szét kell választania a két komponenst, ha azok pénzáramlása független egymástól, egymásra nincsenek hatással
- b) a biztosítási komponenst biztosítási szerződésként kell kezelnie
- c) a betéti komponenst, mint ahogy azt az IAS39 meghatározza pénzügyi kötelezettségként/eszközként, vagy ha az a megfelelő, akkor kezelt vagyonként kell kezelni. Többek között ez azt is jelenti, hogy a biztosító erre vonatkozóan díjbevételeit nem számolhatja el bevételként.

Az IASB az Alkalmazási útmutatóban⁴² bemutat egy olyan példát, amely a fenti szabálytervezetet illusztrálja egy viszontbiztosítási szerződés esetében, ahol az egyik fél egyszeri fizetését követően a másik fél automatikusan visszafizetéseket teljesít. A standard tervezet szerint ezt a példában bemutatott „betét” elemet le kell választani.

A standard tervezetben foglaltak szerint a hagyományos életbiztosításoknál alkalmazott visszavásárlási garanciát nem kell leválasztani. Az IASB meghatározta azokat a jellemzőket, amelyek ezeket a biztosításokat megkülönböztetik a fentebb említett viszontbiztosítási példától:

- a) A viszontbiztosítási szerződés egy egyedileg készült szerződés, amely nagy kifizetéseket és bevételeket követel meg. Ezek a szerződések néha különösképpen számviteli hatások elérésére jönnek létre, míg az életbiztosítási szerződések nagyobb valószínűséggel folyamatosan értékesített kisebb, standardizált szerződések.

⁴¹ Unbundling of deposit component

⁴² Implementation guidance accompanying the exposure draft for phase I.

- b) Szétválasztás nélkül, az I fázisban meghatározott, a viszontbiztosítási szerződésekre alkalmazandó számviteli politika szerint a direkt, valamint a viszontbiztosítónál nem vezethetnek a kapott összegek visszafizetésére vonatkozó kötelezettségek elszámolásához, illetve olyan követelések (jogok) elszámolásához, amelyek a kifizetett összegek megtérítésére vonatkoznak. Ezzel ellentétben, valószínűsíthető, hogy egy biztosító az I. fázisban alkalmazandó számviteli politikája szerint egy, a kötvényes felé fennálló életbiztosítói kötelezettség elszámolásához vezet.

Néhány életbiztosítási szerződés, például a vegyes⁴³ életbiztosítások, tartalmazzak „betéti” elemet, amelyeket a fenti kritériumok alapján le kellene választani. Egy kötvényesi (egyéni) számlát használnak, amely a standardalkotók szerint „mint egy bankszámla” szolgál. A kötvénytulajdonos által befizetett díjak erre a számlára kerülnek, mint befektetési jövedelmek és a számláról levonják az adminisztrációs díjakat, valamint a kockázati díjakat. Visszavásárlás esetén a kötvénytulajdonos a számla egyenlegét kapja meg, amiből levonják a visszavásárlási költségeket. Az IASB szerint semmilyen új, speciális szétválasztási szabályt ezekre a szerződésekre nem kell megfogalmazni, mivel a fentiekben megfogalmazott szétválasztási szabály teljesen megfelelően alkalmazható ezekre a szerződésekre is.

Az előző példa kifejtését nagymértékben összevonva tartalmazza a 2003. júliusi projekt dokumentum és egyáltalán nem található meg a standard tervezetben és az ahhoz kapcsolódó anyagokban, de az eredeti változat (amely a 2003. áprilisi projekt dokumentumban olvasható) jobban kifejti a tömör szabályok mögötti elgondolásokat.

Észrevételek, válaszok:

Megfelelőnek tartjuk a javasolt szabályozást. A szabályok és az alkalmazási segédletek ugyanakkor csak a pénzügyi viszontbiztosítást nevesítik ilyen esetként, szívesen látnánk további példákat ebben a témában. Nem tartjuk indokoltnak más esetekben a szétválasztást.

II. 3. 1. 6. A számviteli politikában történt változások kezelése

A standard tervezet követelményeket állít fel, amelyeknek a biztosító meg kell, hogy feleljen, amennyiben biztosítási szerződéseire vonatkozó számviteli politikáját meg akarja változtatni.

IAS8 standard 9. paragrafusa szerint a számviteli politikát csak akkor lehet módosítani, ha ez egy megbízhatóbb, valósabb összkép kialakítását teszi lehetővé. Az I. fázisról szóló ED5 erre vonatkozóan mélyreható, részletes iránymutatást nem ad, így a biztosítók nehézségekbe ütközhetnek, amikor azt akarják megbecsülni, hogy az új beszámoló megbízhatóbb-e, valósabb-e.

Ez az iránymutatás mindössze azt tartalmazza, hogy egy biztosítónak tilos a számviteli politikáját, az alábbiakat tartalmazóra megváltoztatni (bár a jelenleg hatályos számviteli politikáját, amely ezeket tartalmazza továbbra is alkalmazhatja):

- a tartalékok nem diszkontált alapon való számítása
- szándékos túlbecslése és képzése a tartalékoknak
- a jövőbeni befektetések hatásának figyelembe vétele a tartalékok értékelése során akár a) egy eszköz alapú diszkont ráta alkalmazása által, akár

⁴³ universal life insurance

- b) azáltal, hogy egy feltételezett megtérülési rátával megterveznek, ezen eszközökre egy várható hozamot, majd a megtervezett hozamokat diszkontálják egy másik rátával és az eredményt felhasználják a tartalék meghatározása során.
- olyan értékeléseket használni, amelyek rejtetten tartalmazzák a szerződésen alapuló befektetés-kezelési díjakat egy olyan értékben, amely meghaladja azok valós értékét összehasonlítva a piacon megtalálható és megfeleltethető értékekkel. Valószínűleg a kezdetben ezen szerződéses jogok valós értéke megegyezik az eredeti költségekkel⁴⁴, hacsak a jövőbeni kezelési díjak és kapcsolódó költségek nincsenek egy szinten a piaci megfelelőkkel.
- a leányvállalatoknak engedélyezni, hogy egymásétól eltérő számviteli politikát alkalmazzanak a technikai tartalékaik tekintetében.

A projekt dokumentumok fentebb ismertetett listáját a standard tervezet még egy ponttal bővítette, mely szerint:

Amikor egy biztosító a technikai tartalékaira vonatkozó számviteli politikáját megváltoztatja, az IASB azt javasolja, hogy ekkor a biztosító egyes pénzügyi eszközeit átminősítse olyan pénzügyi eszközök közé, amelyeket valós értéken kell értékelni és a valós érték változását eredményt érintően kell elszámolni. (Megjegyezték, hogy az IAS39 jelenleg hatályos változatában ezt a kategóriát kizárólag a kereskedési eszközökre tartják fent. Az IAS39 2002 júniusi módosítási javaslataiban azonban megfogalmazásra került, hogy egy vállalkozás a megszerzéskor megválaszthatja bármely pénzügyi eszköz esetében, hogy ebbe a kategóriába sorolja azt.) Ez az átsorolás engedélyezett lenne, ha a biztosító az IFRS-ek első alkalmazásakor változtatja meg számviteli politikáját, vagy ha olyan számviteli politikában végrehajtott változtatást hajt végre, amelyet az IFRS-ek engedélyeznek. A biztosítónak ezt az átsorolást úgy kell kezelnie, mint egy számviteli politikaváltoztatást és az IAS8 szerint kell eljárnia.

Észrevételek, válaszok:

Megfelelőnek tartjuk a javaslatot.

II. 3. 1. 7. Viszontbiztosítás számviteli kezelése a direkt biztosítónál

A tervezetben szereplő javaslat csökkentené a viszontbiztosítási elszámolásokból adódó anomáliákat (az IASB szerint). A viszontbiztosítási eszközök értékelését a II. fázisra halasztja az IASB, csak nagyon szűkszavú, nagyrészt az eszközök keletkezésekor alkalmazandó elveket fogalmaz meg ezekre vonatkozóan.

A standard tervezet szerint:

- a) a viszontbiztosítási szerződés egyszerűen egy olyan biztosítási szerződés, amelyet egy biztosító (a viszontbiztosító) bocsát ki, hogy kártalanítson egy másik biztosítót (viszontbiztosított) olyan károk esetében, amelyeket az egy, vagy több általa kibocsátott biztosítási szerződés révén szenved el.

⁴⁴ origination costs

- b) A viszontbiztosítási eszközök és a hozzá kapcsolódó viszontbiztosítási kötelezettségek kiegyenlítése (nettósítása) tiltott
- c) A biztosító nem változtathatja meg tartalékképzési szabályait akkor, amikor viszontbiztosítást vásárol. Példa a változtatásra: diszkontálásról nem diszkontálásra való áttérés.
- d) A viszontbiztosítottak a viszontbiztosítás megszerzésekor a fizetett nettó értéken kell értékelnie viszontbiztosítási eszközeit, így nyereséget akkor nem számolhat el, kivéve, azt az összeget, amellyel a viszontbiztosító a direkt biztosítót a szerzési költségek viszontbiztosító partnerre eső része esetében kompenzálja, amelyeket a direkt biztosító a tárgy és korábbi időszakokban költségként számolt el.
- e) Amennyiben az előző pontban leírt nettó érték kisebb, mint az ehhez kapcsolódó kötelezettség könyv szerinti értéke (mert annak értékelésekor, pl nem diszkontáltak) a viszontbiztosított köteles a különbséget eredményt érintő tételként elszámolni egy rendszeres és ésszerű alapon az alárendelt szerződés biztosítási időtartama alatt⁴⁵.
- f) Amennyiben a nettó érték meghaladja a tartalék könyv szerinti értékét, akkor ez egy bizonyíték arra, hogy a tartalékot valószínűleg alábecsülték

Észrevételek, válaszok:

Egyetértünk az IASB azon álláspontjával, hogy a viszontbiztosítások kezelése kiemelten fontos és sürgető. Ugyanakkor ebben az átmeneti fázisban nem tartjuk szerencsésnek egy ilyen nagy mértékű módosítás bevezetését, amíg a kötelezettségek értékelése nem definiált.

II. 3. 1. 8. Biztosítási szerződések megszerzése üzleti kombinációkban⁴⁶ és állomány-átruházás révén

Az IAS 22 Üzleti kombinációkról szóló standard megköveteli azt, hogy az ilyen módon megszerzett eszközöket és megbecsült kötelezettségeket valós értéken értékeljék, amelyet a jelenlegi módosítás is helyben hagy (ED3 Üzleti kombinációk). A tervezet nem szedné ki ez alól a követelmény alól a biztosítási eszközöket és kötelezettségeket sem.

Bár az I. fázis engedélyezheti, de nem követelheti meg a biztosítótól a megszerzett biztosítási szerződések valós értékének kétfelé bontását s eszerinti bemutatását, azaz külön bemutatni:

- a) az átvett biztosítási szerződésekből eredő kötelezettségeket, az eredeti biztosító számviteli politikája szerint értékelve és
- b) egy immateriális jószágot, amely ezen átvett szerződésállománnyal kapcsolatos eszközök és kötelezettségek valós értékének különbségéből ered, abban az értékben, amennyivel a kötelezettség valós értéke az előző pontban meghatározottnál kevesebb. (Az I. fázisban semmilyen iránymutatást erre a számításra vonatkozóan nem fognak meghatározni.) Ezen eszközöket az

⁴⁵ Should recognise the difference in profit or loss on a systematic and rational basis over the period of the underlying risk exposure.

⁴⁶ Business combination= üzleti kombináció, amely felvásárlást, egyesülést és egyéb üzleti összefonódásokat is jelent.

eszközök értékvesztéséről szóló IAS36 és az immateriális javakról szóló IAS38 standardok hatálya alól ki kell venni, mivel ezen eszközök értékelésének összhangban kell lennie a kapcsolódó kötelezettség értékelésével

Ezen túl egy szélesebb körű bemutatása lenne kötelező az állomány átruházással megszerzett biztosítási szerződés állománynak.

A standard tervezet szerint:

- az I. fázisban nem kerülnek ki a biztosítási eszközök és kötelezettségek (és a kapcsolódó viszontbiztosítási elszámolások) azon régóta fennálló általános követelmények alól, melyek szerint egy megszerző az üzleti kombinációval megszerzett eszközöket és kötelezettségeket valós értékükön értékeli. Bár az I. fázis standard tervezete engedélyezi, de nem követeli meg a biztosítótól a megszerzett biztosítási szerződések valós értékének kétfelé bontását s eszerinti bemutatását, azaz külön bemutatni:
 - c) az átvett biztosítási szerződésekből eredő kötelezettségeket, az eredeti biztosító számviteli politikája szerint értékelve és
 - d) egy immateriális jószágot, amely ezen átvett szerződésállománnyal kapcsolatos eszközök és kötelezettségek valós értékének különbségéből ered, abban az értékben, amennyivel a kötelezettség valós értéke az előző pontban meghatározottnál kevesebb. Az I. fázisban semmilyen iránymutatást erre a számításra vonatkozóan nem fognak meghatározni.
- Az I. fázisban az állomány-átruházással megszerzett állományra hasonló eljárást lehet alkalmazni.
- A fentiek alapján meghatározott és eszközként aktivált elemet ki kell venni az IAS36 hatálya alól, mivel ennek értékcsökkenését a 18 b) pontban közölt veszteség-észlelési teszt⁴⁷ alapján kell figyelembe venni és elszámolni. Ki kell venni ezen eszközöket az immateriális javakról szóló IAS38 hatálya alól is, mivel ezen eszközök értékelésének összhangban kell lennie a kapcsolódó kötelezettség értékelésével.

Észrevételek, válaszok:

Nem látunk problémát a javaslat szerinti számviteli szabályokkal kapcsolatban. Elgondolkodtatónak tartjuk ugyanakkor, hogy ha egy megszerzett portfólió esetében kiszámítható a kötelezettség valós értéke, akkor a saját portfólió esetében miért nem lehet? Ha viszont a saját esetében kérdéses a számítás módja, akkor miért nem kérdéses a megszerzett állomány esetében? A BC 95. pontja ki is fejt, hogy e számításra iránymutatást az I. fázis során nem adnak ki, ez viszont cégenként eltérő értékeléshez vezet a megszerzett állományok esetében.

⁴⁷ Loss recognition test

II. 3. 1. 9. Szerződésen alapuló nyereségrészesedéses jellemzők⁴⁸

Az I. fázis standard tervezete nagyon limitált módon foglalkozik e szerződésekkel, de az elhatározás az, hogy ezeket részleteiben menően a II. fázis során kezelik.

A 2003. júliusi dokumentumban megfogalmazásra került, hogy mit is értenek a fenti cím alatt. Eszerint a „megállapodás szerinti nyereségrészesedés a befektető, vagy a kötvénytulajdonos olyan szerződésen alapuló joga, melynek alapján, mint egy kiegészítést a garantált minimális kifizetéshez, további kifizetéseket kap:

- a) amelyek jelentős részét teszik ki a szerződés alapján teljesített teljes kifizetéseknek;
- b) amelyek mértéke és esedékessége a szerződés alapján a kibocsátótól függ, és
- c) amelyek a szerződés alapján;
 - i. vagy egy meghatározott szerződésállomány, vagy egy meghatározott fajtájú szerződés teljesítménye;
 - ii. vagy egy, a kibocsátó által tartott meghatározott eszközállományon elért realizált és/vagy nem realizált hozamok;
 - iii. a társaság, az alap, vagy egyéb vállalkozás, amely a szerződést kibocsátotta, nyeresége alapján számíthatódnak.

A biztosítási szerződések esetében, amely mind egy fix és egy „megállapodás szerinti” részesedéses elemet tartalmaz az IASB projektdokumentumai még arról szólnak, hogy a kibocsátó:

- a) jelentheti, de nem köteles külön jelenteni a fix elemet és a megállapodás szerinti nyereségrészesedést.
- b) Egy kötelezettséget kell képeznie, amely nem lehet kevesebb, mint az IAS39 szerint számolt érték a fix elemre vonatkoztatva. Nem kell az IAS39-et alkalmaznia a kötelezettség értékelésekor, ha nyilvánvaló, hogy a beállított kötelezettség nagyobb, mint az így számított érték.

Ezen anyagokban még a következő követelményeket is meghatározták, amelyeket alkalmazni kell majd mind a befektetési, mind a biztosítási szerződésekre, amelyek a fenti jellemzőkkel rendelkeznek. A kibocsátó:

- a) ki kell mutatnia, mint fel nem osztott eredményt a megállapodás szerinti nyereségrészesedésekre vonatkozóan, akár külön kötelezettség, akár, mint a saját tőke részét.
- b) Megoszthatja ezt a fel nem osztott eredményt a saját tőke és a kötelezettségek között, de nem tekintheti egy olyan közbenső elemnek, amely sem saját tőke, sem kötelezettség
- c) A választott gyakorlatot kell folyamatosan alkalmaznia és változtatást csak abban az esetben hajthatja végre, ha az a beszámoló valóságát, megbízhatóságát és összehasonlíthatóságát növeli.

⁴⁸ Discretionary participation features

Észrevételek, válaszok:

Ahogy az a BC melléklet 103. pontjában kimondásra is kerül az IASB ezt a kérdést csak a II. fázisban kívánja megoldani. Ebben az esetben viszont nem látjuk értelmét az I. fázisbeli részleges kezelésnek.

Ugyanakkor megjegyezzük, hogy ha a szerződésekre csak a realizált hozamokat lehet/kell felosztani a szerződésekben, vagy törvény által meghatározott módon, akkor a standard-tervezet úgy lenne konzisztens a Keretelvekben megfogalmazottakkal - kötelezettség és saját tőke definíciókkal -, ha ezen „eredményeket” a saját tőke részében mutattatná ki. A kötelezettség definícióját ezen elemek nem elégítik ki ebben az esetben (ez részlegesen kimondásra is kerül a BC melléklet 105. pontjának utolsó mondatában).

Amennyiben viszont (lásd. egyes UL termékek) a szerződés, vagy a törvényi előírás a nem realizált eredményeket is tartalmazza, akkor ezen eredmények teljes egészükben feloszthatók a szerződésekre, így kötelezettségként kimutathatók.

A fentebb kifejtett példák alapján valószínűleg elmondható, hogy a szerződéses kötelezettségek meghatározzák ezen nem realizált eredmények kezelésének módját.

II. 3. 1. 10. Közzétételi követelmények⁴⁹

A tervezet megköveteli, hogy egy biztosító bemutassa a biztosítási eszközeinek és kötelezettségeinek valós értékét 2006. december 31-t követően. Megjegyezzük, annak ellenére írja ezt elő, hogy nem ad iránymutatást a kötelezettségek valós értéken történő értékelésére.

A standard-tervezet olyan követelményeket fogalmaz meg, amely szerint a biztosítónak beszámolójában fel kell tüntetnie a biztosítási szerződésekből eredő összegeket, valamint a biztosítási szerződéseiből eredő pénzáramlások becsült összegeit, azok valószínűségét, esedékességét.

Mint átmeneti engedmény, a biztosítónak nem kellene a kárkifizést bemutatnia azon károk esetében, amelyek 5 évnél korábban merültek fel, a standard első alkalmazásától számítva.

Az IASB három elv mentén fogalmazta meg a kiegészítő mellékletekre vonatkozó elvárásait. Ezek a következők:

1. számú elv: megkívánja, hogy a biztosítási szerződésekhez kapcsolódó összegeket a mérlegben, az eredménykimutatásban is azonosítsák és kifejtsék. Ez magában foglalja a következőkről szóló mellékleteket:

- a) számviteli politika a biztosítási szerződésekre és a hozzájuk kapcsolódó eszközökre, kötelezettségekre, bevételekre és költségekre vonatkozóan,
- b) a biztosítási szerződésekhöz kapcsolódóan a fő eszközök, kötelezettségek, bevételek, költségek és cash flow-k (amennyiben a biztosító direkt cash flow számítást készít) értékeit
- c) a főbb feltételezéseket, ugyanúgy, mint a bizonytalanság mérésének egyéb forrásait, és a feltételezésekben bekövetkezett változásokat. A 2003. júliusi változatban ezt úgy finomították, hogy nem magukat a feltételezéseket, hanem azokat az eljárásokat⁵⁰ kell

⁴⁹ Disclosures

⁵⁰ Processes used to determine assumptions

bemutatni, amelyek a feltételezéseket meghatározzák. A feltételezések számszerű bemutatását csak akkor kell megtenni, ha az kivitelezhető. Be kell azonban mutatni a feltételezés változásából eredő biztosítási eszközökben és biztosítási kötelezettségekben bekövetkezett változásokat!

- d) a biztosítási kötelezettségekben bekövetkezett változásokat és ha van, akkor az elhatárolt szerzési költségekben és immateriális eszközökben, amelyek olyan biztosítási szerződésekhez kapcsolódnak, amelyeket üzleti kombinációkban vagy állomány-átruházáskor szereztek meg

2. számú elv: megkívánja, hogy a mellékletek olyanak legyenek, hogy azok segítsék a felhasználókat, hogy a biztosítási szerződésekből eredő jövőbeni pénzáramlások becsült értékeit, azok be/kifolyási időpontját és valószínűségét megértsék. Ez magával vonja a következők bemutatását:

- a) azon biztosítási szerződések tartamát és feltételeit, amelyek a jövőbeni pénzáramlások mértékére és időbeliségére a legnagyobb befolyással vannak
- b) szegmensekről beszámolót, ahogy azt az IAS14 megkívánja (amennyiben a biztosító tulajdon, vagy hitelviszonyt megtestesítő értékpapírt bocsát ki, amelyekkel tőzsdén kereskednek).
- c) A biztosítónak a biztosítási szerződésekből eredő kockázatainak kezelésére vonatkozó céljait és a kockázat kezelésére vonatkozó politikáját (beleértve az eszköz/forrás menedzsmentet)
- d) A biztosítási kockázat bemutatását (a viszontbiztosítás figyelembe vétele nélkül és figyelembevételével, és érzékenységi vizsgálattal, a biztosítási kockázat koncentrációjával és részletekkel a tervezett és a tényleges káralakulásról, ugyanúgy mint a megszűnési és a költség kockázatokról). A károk bemutatásának addig kell visszamennie, amíg a jelenleg is függő állapotú jelentős károk keletkeztek, de maximum 10 évre visszamenőleg kell őket bemutatni. Ebből következően a biztosítási szerződés kibocsátójának ezeket nem kell bemutatnia, amennyiben a károk rendezése egy éven belül megtörténik. Továbbá nem kell 2004. január 01. előtti káralakulást bemutatni a már IFRS-t alkalmazóknak és az átmeneti időszak alatt az először IAS/IFRS szerint beszámolót készítőknak.
- e) Kamatkockázat és hitelezési kockázat. Ez a pont kiegészítésre került 2003. júliusi változatban azzal, hogy ezt az IAS32 megkívánja, ha a biztosítási szerződés a hatálya alá tartozna.
- f) Új pontként került be a 2003. júliusi változatba, hogy azokat az információkat is be kell mutatni, amelyek a kamat és piaci kockázatait szemléltetik a biztosítási szerződésbe beépített derivatív elemeknek, ha a biztosító nem köteles és nem is teszi meg, hogy ezeket az elemeket valós értéken értékelje.

3. számú elv: megkívánja a biztosítási eszközök és kötelezettségek valós értékének kimutatását. Ugyanakkor az IASB figyelembe vette azt, hogy a biztosítóknak idő kell arra, hogy rendszereket fejlesszenek ki erre, valamint, hogy az IASB-nek még meg kell válaszolnia a biztosítási kötelezettségek valós értékeléssel kapcsolatban néhány koncepcionális és gyakorlati kérdést. Így standard tervezet szerint:

- a) 2006. december 31 előtt nem kell kimutatnia ezen valós értékeket
- b) az eszközök és kötelezettségek alapvető jellemzőit kell bemutatni, amelyek ezek 2005. december 31-től a valós értékhez kapcsolódnak, bár az IASB elfogadja azt, hogy magát a valós értéket nem tudják még közölni.

Például, a 2005. december 31-i beszámolóban a biztosító bemutatja a valós értékeket, vagy azokat az információkat, amelyek a valós értékkel kapcsolatban vannak, ha magát a valós

értéket nem tudja előállítani. Nem kell kimutatnia a valós értékeket 2004. december 31-re vonatkozóan. A 2006-os pénzügyi beszámolójában, a biztosító 2006. december 31-re vonatkozóan már köteles a valós értéket kimutatni és legalább a valós értékhez kapcsolódó információkat kimutatni 2005. december 31-re vonatkozóan.

Észrevételek, válaszok:

A standard tervezet a biztosítási kötelezettségek kimutatását követeli meg 2006. december 31-étől kezdődően, miközben az I. fázis standard tervezete nem határozza meg ezen értékek megállapításának elfogadható módszereit. Valószínűsítjük, hogy a standard alkotók abban bíznak, hogy ezen módszerekre vonatkozó szabályaik a II. fázis tervek szerinti végrehajtása során a 2006-os jelentési időszakra, azaz legkésőbb 2005-ben már rendelkezésre állnak. Biztosítóink észrevételei szerint új módszerek bevezetése esetén legalább 3 éves átmeneti időszakot kellene beiktatni a rendszerek átállítása, a megfelelő mértékű és minőségű tesztelés elvégzése érdekében.

A BC melléklet 138. pontja kimondja az IASB szándékát, miszerint ezzel is bátorítani akarják a biztosítókat arra, hogy saját valós érték modelleket fejlesszenek ki a biztosítási kötelezettségek értékelésére. A 140. pont kiemeli azokat az elveket (jövőbeni pénzáramlások alapján elvégzett becslések, figyelembe véve a beépített derivatív elemek hatásait stb.), amelyek alapján a biztosítók elkezdhetnek gondolkodni a későbbiekben alkalmazandó modelleken. Ugyanakkor a 139. pont elbizonytalanítja a kimeneteket, amikor feltételez egy olyan esetet, amikor is a II. fázis nem hoz egy valós értékelési modellt.

A fent nevezett bizonytalansági tényezők miatt javasoltuk a kimutatási időpont rugalmassá tételét, azaz abban az esetben kelljen ezeket az értékeket kimutatni, ha az IASB úgy ítéli meg, hogy a II. fázis elegendő információval szolgál a biztosítók számára, hogy olyan modellt alakítsanak ki és alkalmazzanak, amelyen már lényeges változtatás nem történik a végleges standard elfogadásakor.

Egyetértünk a standard tervezetben megnevezett információk bemutatásával, mivel ezek az elemzések, részletezések szükségesek egy biztosító pénzügyi, vagyoni és likviditási helyzetének megítéléséhez. Ugyanakkor a felvázolt, bemutatandó elemek listája nagy terjedelmű és nehezen kivitelezhető.

Csak a standard előírásait figyelembe véve a meghatározott bemutatandó elemek leírása több száz oldal is lehetne. Pl. be kell mutatni a jelentett eredmény érzékenységet különböző tényezők alakulásának függvényében (29.c) (i) alpont szerint). Ennek bemutatása komplexebb termékek esetében nagy terjedelmű leírás lehet, különösen, ha az alkalmazott feltételezéseket is megfelelő alátámasztással kell ellátni. Magából a standard tervezetből nem olvasható ki teljes bizonyossággal, hogy ezen kimutatásokat szerződésenként, szerződés csoportonként, bizonyos ágazatonként kell-e megtenni.

Az Alkalmazási segédlettel együtt olvasva a standard tervezetet, lényegesen szűkebb a bemutatásra kerülő információk mennyisége, de javasoltuk ezen a téren egy kompozit, bonyolult termékeket kibocsátó, fejlett viszontbiztosítási kapcsolatokkal rendelkező biztosító esetében a szabályok alkalmazhatóságának tesztjét elvégezni.

Megkérdőjelezhető az összehasonlíthatóság elvének teljesülése, ha a biztosítók döntésétől függ az aggregáció szintje (IG 22. pontja, valamint IG 32. pontja). Ugyanakkor léteznek meghatározott aggregációs szintek (ágazatok, termékcsoportok), amelyeket nemzetközi szervezetek (EUROSTAT, OECD, IAIS) már kidolgoztak és elfogadottak világszerte.

Javasoltuk ennek figyelembe vételét e standard véglegzésekor, vagy akár a 14. standard (Segment Reporting) módosításával.

Kérdéses az is, hogy vajon egy egyszerű kötvénytulajdonos számára mennyire kezelhető, feldolgozható egy ilyen terjedelmű információ halmaz. Javasoljuk az egyes érdekcsoportok információ igényének feltérképezését, amely által strukturálható lehetne szolgáltatandó adatok, elemzések köre.

Mint felügyeleti szerv ezekkel az információkkal (kisebb-nagyobb) mértékben rendelkezve és ismerve a jelenleg hatályos számviteli előírások alapján készített beszámolók mellékleteit kérdésessé válik ezen kiegészítő mellékletek szükségessége is. Megjegyezzük még, hogy ha a biztosítók éves beszámolójukban, a mérlegforduló napot követően hónapokkal teszik közzé ezen információkat (Magyarország esetében maximum 150 nappal a mérlegforduló után), vajon milyen relevanciája van ezen információknak. Ha az éves gyakoriságnál gyakrabban kell (pl. tőzsdén jegyzett cégek esetében) megjelentetni ezen mellékleteket, akkor az elemzők felkészültek lesznek-e ezen információk feldolgozására, az egyes piaci szereplők összehasonlítására?

II. 4. Biztosítási szerződések II. fázis: várható eredmények

A II. fázis fedi le mindazon területeket, amelyekkel a I. fázis nem foglalkozik. Azaz foglalkozik a biztosítási szerződésekből eredő számviteli kérdésekkel a szerződést kötő mindkét fél (így a biztosító és a biztosított) oldalán.

II. 4. 1. Projektdokumentum 2003. július

A II. fázis célja lesz megalkotni majd azt a végleges standardot, amely meghatározza a biztosítási szerződések számviteli kezelését. A biztosítási szerződésre vonatkozóan, az I. fázisban kialakított definíció alapján kerül kidolgozásra az a modell, amely alapján az ezen szerződésekből eredő eszközöket és kötelezettségeket értékelni és elszámolni kell.

A II. fázis magját az a modell képezi majd, amely egységesen meghatározza az értékelési kérdéseket (élet és nem életbiztosítási szerződésekre, rövid, vagy hosszú lejáratú szerződésekre vonatkozóan). A modell a valós értékelésen alapul majd, de figyelembe véve a „piac” hiányát, a tervek szerint, a biztosítók alkalmazott modelljeik tekintetében „saját”, azaz cégspecifikus feltételezésekkel és belső információkkal élhetnek az értékelési modell alkalmazása során.

A valós értékelés követelménye magában foglalja majd a diszkontálási kötelezettséget, de nem vehetők figyelembe a biztosító befektetési eszközeinek hozama (kivéve, ha a biztosítottnak garantált hozam ezekkel kapcsolatban meghatározott), a szerzési költségeket nem lehet majd elhatárolni, amikor felmerülnek, akkor kell elszámolni őket.

A projekt dokumentum sok részletet nem ad az alkalmazandó modellről, így várható, hogy a biztosítók által kifejlesztett modellek eltéréseket tartalmaznak majd.

II. 4. 2. Eredménykimutatás

Nagy kérdés az eredménykimutatás szerkezetének, formájának változása is a tartalmi változások tükrében. Az alábbiakban bemutatunk egy rövid összefoglalást a jövőben várható, IAS szerinti eredmény beszámoló formájára vonatkozóan. Meg kell jegyezzük, hogy az eredmény beszámoló (eredménykimutatás) formájára és tartalmára vonatkozóan egy másik párhuzamos projekt kezdődött és folyik ma is, így a felvázolt struktúra nem végleges formátumnak.

A jövőbeni nemzetközi irányelvek szerint a biztosítók eredménykimutatása nagy valószínűséggel az alábbi elemeket fogja tartalmazni:

- Underwriting - Új szerzések: ez a sor tartalmazza a nettó nyereséget, vagy veszteséget, amelyet az új biztosítási szerzések adott időszakon belüli kötésével ért el a biztosító úgy, hogy a biztosítási szerződésekből eredő díjak, károk, költségek, kockázati tartalékok és minden más jövőbeni adózás előtti pénzáramlás várható jelenértékét számítják ki;
- Underwriting – Előző évek szerződésai: ezen a soron kell kimutatni a biztosítástechnikai kötelezettségek feloldását, a becslésekben és feltételezésekben bekövetkezett változások hatásait és a kockázat és bizonytalanság miatti kiigazításban történt változásokat; és
- Pénzügyi műveletek: pl. a diszkontrátában történt változások hatásait.

Az eredménykimutatás lehetséges elemei:

	Pénzáramlások az újraértékelés nélkül	Újraértékelés
Üzlet	Új szerződések: + A jelenbeni és jövőbeni pénz beáramlások jelenértéke (pl. díjak) - A jelenbeni és a jövőbeni pénz kiáramlások jelenértéke (pl. kárkifizetések, költségek stb.)	Életben lévő (rég) szerződések: +- A terv és a tény különbsége +- A becslésekben és feltételezésekben való változás +- A kockázat és bizonytalanság változása +- Tartalékképzés/feloldás
Pénzügyi műveletek	+ A jelenbeni és jövőbeni pénz beáramlások jelenértéke (pl. kamatbevételek) - A jelenbeni és a jövőbeni pénz kiáramlások jelenértéke (pl. fizetett kamatok stb.)	+- A terv és a tény különbsége +- A becslésekben és feltételezésekben való változás (pl. diszkont ráta) +- A kockázat és bizonytalanság változása +- Tartalékképzés/feloldás

- Az eredménykimutatás magában fogja foglalni az összes nettó nyereséget és veszteséget, amely az adott évben kötött új szerződésekből ered.
- Mivel az eredménykimutatás többé nem tartalmazza a díjbevételekről, károkról, költségekről szóló naturál szemléletű információkat (megszolgált díj, bekövetkezett károk stb.). A pénzforgalmi szemléletű információkat (pl. befolyt díjak, fizetett károk és költségek stb.) a cash flow kimutatás tartalmazza. A megszolgált díjakra, illetve a bekövetkezett károkra stb. vonatkozó adatok csak a kiegészítő megjegyzésekben

lesznek megtalálhatóak. Mindez előrevetíti azt a nem kis volumenű feladatot, hogy a teljes prudenciális követelmény-rendszert átalakítása szükségessé válik!

III. Összefoglalás

Jelen anyagunk a biztosítási szerződések standardjának kialakítását célzó projekt korábbi történéseit, a napvilágot látott elméleteket és fejleményeket összegzi a 2003. októberi állapotok szerint.

Bízunk abban, hogy összeállításunk segítségével szolgál mindazoknak, akik a nemzetközi standardokkal, azon belül a biztosítási szerződések standardjával most ismerkednek.

Elsődleges célunk az volt, hogy a folyamatokkal, a jelenleg élő elméletekkel, a még nyitott kérdésekkel megismertessük a szakmai közvéleményt, de a téma bonyolultsága, a párhuzamosan zajló nagy nemzetközi változások, projektek (Solvency II, IASB munkálatai, IAIS felügyeleti sztenderd alkotásai, az EU irányelvalkötésai) és a gyors változások, a folyamatos véleményezések, viták miatt nem törekedhettünk a teljesség elérésére.

A téma mély megismeréséhez elengedhetetlennek tartjuk a projektdokumentumok, a standard-tervezet és annak részletekbe menő, nagy terjedelmű mellékleteinek ismeretét, feldolgozását, a viták, az IASB hírleveleinek folyamatos figyelemmel kísérését.

A nemzetközi számviteli standardok fejlődését, a kapcsolódó vitákat a jövőben is, hasonló módon és rendszeresen ismertetjük.

Amennyiben észrevétele, kérdése van a leírtakkal, vagy más kapcsolódó témában, kérjük, forduljon kollégánkhoz:

Gyöngy Judit

Tel: 4899646

E-mail: Gyongy.Judit@pszaf.hu

Melléklet: Rövidítések tartalma

Basel Committee: Basel Committee on Banking Supervision, Bankfelügyeleték Bázeli Bizottsága

FASB: Financial Accounting Standards Board, Pénzügyi Számviteli Standardok Testülete (amerikai)

FSF: Financial Stability Forum

IAIS: International Association of Insurance Supervisors, A Biztosításfelügyelők Nemzetközi Szövetsége

IAS: International Accounting Standards, Nemzetközi Számviteli Standardok

IASB: International Accounting Standards Board, Nemzetközi Számviteli Standardok Testülete

IASC: International Accounting Standards Committee, Nemzetközi Számviteli Standardok Bizottsága

IFAC: International Federation of Accountants, Számviteli Szakemberek Nemzetközi Szövetsége

IFAD: International Forum on Accountancy Development, Nemzetközi Fórum A Számviteli fejlődésért

IFRIC: International Financial Reporting Interpretations Committee, Nemzetközi pénzügyi beszámolósi Értelmező Bizottság

IMF: International Monetary Fund, Nemzetközi Valuta Alap

IOSCO: International Organisation of Securities Commissions, Értékpapír felügyeleték Nemzetközi Szervezete

OECD: Organisation for Economic Cooperation and Development

PSC: Public Sector Committee of the International Federation of Accountants, Számviteli Szakemberek Nemzetközi Szövetségének Állami Szektor Bizottsága

SAC: Standard Advisory Council, Standard Tanácsadó Tanács

US SEC: Securities and Exchange Commission, Az Amerikai Egyesült Államok Értékpapír és Tőzsde Tanácsa

WB: World Bank, Világbank

IAS és biztosítás

Készítette: Gyöngy Judit

WTO: World Trade Organisation, Kereskedelmi Világszervezet